

EUROPA-
KOMMISSIONEN

Bruxelles, den 24.7.2024
SWD(2024) 804 final

ARBEJDSDOKUMENT FRA KOMMISSIONENS TJENESTEGRENE

**Rapport om retsstatssituationen 2024
Lande kapitlet om Danmark**

Ledsagedokument til

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET,
DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

**Rapport om retsstatssituationen 2024
Retsstatssituationen i Den Europæiske Union**

{COM(2024) 800 final} - {SWD(2024) 801 final} - {SWD(2024) 802 final} -
{SWD(2024) 803 final} - {SWD(2024) 805 final} - {SWD(2024) 806 final} -
{SWD(2024) 807 final} - {SWD(2024) 808 final} - {SWD(2024) 809 final} -
{SWD(2024) 810 final} - {SWD(2024) 811 final} - {SWD(2024) 812 final} -
{SWD(2024) 813 final} - {SWD(2024) 814 final} - {SWD(2024) 815 final} -
{SWD(2024) 816 final} - {SWD(2024) 817 final} - {SWD(2024) 818 final} -
{SWD(2024) 819 final} - {SWD(2024) 820 final} - {SWD(2024) 821 final} -
{SWD(2024) 822 final} - {SWD(2024) 823 final} - {SWD(2024) 824 final} -
{SWD(2024) 825 final} - {SWD(2024) 826 final} - {SWD(2024) 827 final} -
{SWD(2024) 828 final} - {SWD(2024) 829 final} - {SWD(2024) 830 final} -
{SWD(2024) 831 final}

RESUMÉ

Opfattelsen af retsvæsenets uafhængighed i Danmark er fortsat meget høj. Regeringen har forelagt Folketinget et forslag om at styrke offentlighedens opfattelse af rigsadvokatens uafhængighed ved at fastsætte en ansættelsesperiode på ti år uden mulighed for forlængelse eller genansættelse. Domstolene fortsætter den gradvise udrulning af det flerårige projekt om digitalisering af retsvæsenet. En aftale om en flerårig finansiel ramme har medført betydelige stigninger i de finansielle og menneskelige ressourcer til retssystemet. Som en supplerende ledsageforanstaltning til retsvæsenets ressourcer har regeringen foreslået en række ændringer af procedurereglerne med henblik på at forbedre effektiviteten af retssager. Revisionen af retshjælpssystemet, der blev indledt i 2020, er endnu ikke fuldført. Tendensen med stigende gennemsnitlige sagsbehandlingstider er dog fortsat.

Danmark opfattes fortsat som et af de mindst korrupte lande i verden. Det første sektorprogram for bekæmpelse af korruption blev vedtaget i forbindelse med gennemførelsen af genopretnings- og resiliensplanen. Der blev taget betydelige skridt til at indsamle data om efterforskning og retsforfølgning af korruptionsrelaterede lovovertrædelser på nationalt og lokalt plan. Der er heller ikke gjort noget for at vedtage lovgivning om svingdørssituationer for ministre, lobbyvirksomhed eller formueangivelser indgivet af personer i ledelsesfunktioner. Der blev påpeget mangler med hensyn til integritetsreglerne i Folketinget. Loven om offentlig partistøtte er trådt i kraft, mens reformen af den private partistøtte endnu ikke er afsluttet. Bestikkelse i udlandet betragtes som et højrisikoområde for korruption.

Sideløbende med debatten om Pressenævnets fremtidige rolle og mediernes ansvar, er de etiske regler for pressen blevet revideret. Selv om den nationale tilsynsmyndigheds og public service-mediernes uafhængighed fortsat er sikret, er der opnået enighed om, hvordan risikoen for politisk indblanding i public service-medier kan nedbringes. Der er nedsat et udvalg, der har fået til opgave at foreslå ændringer til offentlighedsloven. Regeringen har sat fokus på finansiel støtte til lokale og regionale medier, men situationen med hensyn til journalisters sikkerhed er ikke gennemsigtig nok.

Opfølgningen på en politisk aftale om at styrke kontrollen med regeringen er i gang. Dataene om anvendelsen af hastebehandling af lovforslag bekræfter den faldende tendens efter pandemien. Institut for Menneskerettigheder har ændret sine interne regler for at styrke bestyrelsens uafhængighed. Civilsamfundets råderum i Danmark er fortsat åbent, selv om visse dele af civilsamfundet har vanskeligt ved at sikre stabil finansiering.

HENSTILLINGER

Med hensyn til henstillingerne i rapporten om retsstatssituationen fra 2023 har Danmark overordnet set:

- fuldt gennemført henstillingen om at sikre tilstrækkelige menneskelige og økonomiske ressourcer til retssystemet i den næste flerårige budgetramme under hensyntagen til europæiske standarder om ressourcer til retssystemet
- ikke gjort fremskridt med hensyn til at indføre regler om "svingdørssituationer" for ministre og om lobbyvirksomhed og sikre tilstrækkelig kontrol med indberetninger af aktiver, der indgives af personer i ledelsesfunktioner
- gjort betydelige fremskridt med at sikre indsamling af data om efterforskning og retsforfølgning af korruptionsrelaterede lovovertrædelser på nationalt og lokalt plan
- gjort visse fremskridt med hensyn til processen med at reformere loven om offentlighed i forvaltningen med henblik på at styrke retten til aktindsigt, navnlig ved at begrænse begrundelserne for afslag på anmodninger om aktindsigt, under hensyntagen til de europæiske standarder for aktindsigt i officielle dokumenter.

På baggrund heraf og under hensyntagen til andre begivenheder, der fandt sted i referenceperioden, henstilles det til Danmark at:

- fuldføre revisionen af retshjælpssystemet under hensyntagen til europæiske standarder for retshjælp
- indføre regler om "svingdørssituationer" for ministre og om lobbyvirksomhed og sikre tilstrækkelig kontrol med indberetninger af aktiver, der indgives af personer i ledelsesfunktioner
- videreføre processen med at reformere loven om offentlighed i forvaltningen med henblik på at styrke retten til aktindsigt, navnlig ved at begrænse begrundelserne for afslag på anmodninger om aktindsigt, under hensyntagen til de europæiske standarder for aktindsigt i officielle dokumenter.

I. RETSSYSTEMET

Det danske retssystem består af 24 byretter, to landsretter (appeldomstole) og en højesteret samt to specialretter¹. Domstolsstyrelsen, der er uafhængig, forestår forvaltningen og udviklingen af domstolene, hvilket omfatter fastlæggelse af domstolenes budgetter og forvaltning af bygninger og systemer vedrørende informations- og kommunikationsteknologi². Dommerudnævnelserådet³, der ligeledes er uafhængigt, afgiver uforbindende indstillinger til justitsministeren vedrørende besættelse af dommerstillinger, hvorefter ministeren foreslår dem til formel udnævnelse af regeringen (kongen)⁴. Rådet kan alene indstille én ansøger til en ledig stilling. Der har ikke været tilfælde, hvor regeringen ikke fulgte indstillingen⁵. Disciplinære foranstaltninger for dommere kan træffes af retspræsidenterne eller Den Særlige Klageret⁶. Anklagemyndigheden er en selvstændig institution under Justitsministeriets tilsyn, der ledes af rigsadvokaten⁷. Advokatrådet er det uafhængige organ, der har til opgave at sikre advokaternes integritet og uafhængighed⁸.

Uafhængighed

Opfattelsen af retsvæsenets uafhængighed i Danmark er fortsat meget høj, både blandt offentligheden og blandt virksomhederne. Samlet set opfattede 83 % af den almindelige befolkning og 88 % af virksomhederne graden af domstolenes og dommernes uafhængighed som "rimelig god" eller "meget god" i 2024⁹. Offentlighedens opfattelse af retsvæsenets

¹ Sø- og Handelsretten samt Tinglysningensretten. CEPEJ (2021), Study on the functioning of the judicial systems in the EU Member States. Danmark har ikke en forfatningsdomstol.

² Bestyrelsen for Domstolsstyrelsen består af 12 medlemmer: en højesteretsdommer indstillet af Højesteret, to landsdommere indstillet af henholdsvis Østre Landsret og Vestre Landsret, en retspræsident indstillet af byretspræsidenterne, to byretsdommere indstillet af Den Danske Dommerforening, en repræsentant for det øvrige akademiske personale indstillet af Dommerfuldmægtigforeningen, to repræsentanter for det administrative personale indstillet af fagforeningerne, en advokat indstillet af Advokatrådet, to medlemmer med særlig ledelsesmæssig og samfundsmæssig indsigt indstillet af henholdsvis Beskæftigelsesrådet og Rektorkollegiet.

³ Rådets medlemmer udnævnes af justitsministeren, og det er sammensat af en højesteretsdommer og en landsdommer indstillet af de respektive domstole, en byretsdommer indstillet af Den Danske Dommerforening, en advokat indstillet af Advokatrådet og to repræsentanter for offentligheden indstillet af henholdsvis Kommunernes Landsforening og Dansk Folkeoplysnings Samråd.

⁴ Med undtagelse af stillingen som præsident for Højesteret, idet vedkommende udpeges og udnævnes direkte af de øvrige højesteretsdommere efter en intern procedure. For så vidt angår højesteretsdommere er der i lovgivningen fastsat en særlig procedure, hvorefter den ansøger, som Dommerudnævnelserådet indstiller, skal godtgøre sin egnethed ved at votere i et antal sager, før udnævnelsen bekræftes. Ifølge EU's resultattavle for retlige anliggender 2024 er andelen af kvinder i de øverste dommerstillinger under 30 %. Figur 38 i EU's resultattavle for retlige anliggender 2024.

⁵ For at sikre gennemsigtighed ved besættelse af dommerstillinger udsender Dommerudnævnelserådet en pressemeddelelse, når det fremsætter forslag til besættelse af en ledig stilling.

⁶ Rapport om retsstatssituationen 2020, landekapitlet om Danmark, s. 2.

⁷ Rigsadvokaten udnævnes af regeringen (formelt af kongen) efter indstilling fra justitsministeren og efter godkendelse fra Regeringens Ansættelsesudvalg, og vedkommende kan afskediges efter en begrundet indstilling fra justitsministeren (i sidstnævnte tilfælde afgives indstillingen direkte til kongen). Justitsministeren kan udstede instrukser til anklagere i konkrete sager under overholdelse af en række garantier. Rapport om retsstatssituationen 2020, landekapitlet om Danmark, s. 3.

⁸ Retsplejelovens kapitel 15.

⁹ Figur 51 og 53 i EU's resultattavle for retlige anliggender 2024 og figur 50 og 52 i EU's resultattavle for retlige anliggender 2022. Opfattelsen af retsvæsenets uafhængighed er kategoriseret som følger: meget lav (under 30 % af de adspurgte opfatter retsvæsenets uafhængighed som rimelig god og meget god), lav (mellem 30-39 %), middel (40-59 %), høj (60-75 %), meget høj (over 75 %).

uafhængighed er faldet i forhold til 2023 (86 %) og 2020 (86 %). Virksomhedernes opfattelse af retsvæsenets uafhængighed er steget i forhold til 2023 (85 %) og 2020 (80 %)¹⁰.

Regeringen har forelagt Folketinget et forslag om at styrke offentlighedens opfattelse af rigsadvokatens uafhængighed ved at begrænse ansættelsesperioden til ti år uden mulighed for forlængelse eller genansættelse. Rigsadvokaten udnævnes af den udøvende magt (formelt kongen). Inden udnævnelsen skal ansøgeren godkendes af Regeringens Ansættelsesudvalg efter indstilling fra justitsministeriet¹¹. Rigsadvokaten er i øjeblikket ansat på åremål med mulighed for forlængelse og genansættelse¹². I marts 2024 forelagde regeringen Folketinget et forslag om ændring af tjenestemandsloven¹³, således at rigsadvokaten ansættes i en tidsbegrænset periode på ti år uden mulighed for forlængelse eller genansættelse¹⁴. I bemærkningerne til lovforslaget, som også tog hensyn til europæiske standarder¹⁵, bemærkede regeringen, at ansættelse på åremål sikrer den løbende udvikling og fornyelse, der findes nødvendig for en højtplaceret lederstilling. Dette ville også betyde, at der ikke kan stilles spørgsmål til, hvorvidt rigsadvokatens ageren kan begrundes med et ønske om forlængelse eller genansættelse, hvilket ville styrke offentlighedens opfattelse af rigsadvokatens uafhængighed¹⁶. Den 11. juni 2024 blev loven vedtaget, og den trådte i kraft den 1. juli 2024.

Kvalitet

De danske domstole fortsætter den gradvise udrulning af det flerårige projekt om digitalisering af retsvæsenet. Der er indført procedureregler, der tillader digital teknologi ved domstole i civil- og handelsretlige sager, men der er stadig visse mangler for forvaltningsretlige og strafferetlige sager¹⁷. Selv om der var sket visse fremskridt med hensyn til ordninger for udarbejdelse af maskinlæsbare retsafgørelser¹⁸, er de digitale løsninger til at

¹⁰ 81 % af virksomhederne i Danmark har enten rimelig eller stor tillid til, at deres investeringer er beskyttet af lovgivningen og domstolene i medlemsstaten. Kun 5 % af de adspurgte virksomheder ser retsvæsenets kvalitet, effektivitet eller uafhængighed som en af hovedårsagerne til bekymring over investeringsbeskyttelsen i landet. Figur 55 og 56 i EU's resultattavle for retlige anliggender 2024.

¹¹ Regeringens Ansættelsesudvalg består af Statsministeren, forsvarsministeren, udenrigsministeren, finansministeren og økonomiministeren. Skriftligt bidrag modtaget fra anklagemyndigheden i forbindelse med landebesøget i Danmark og figur 62 i EU's resultattavle for retlige anliggender 2023.

¹² Forslag 2023/1 LSF 135 til lov om ændring af lov om tjenestemænd.

¹³ Ibid.

¹⁴ Ved fastlæggelsen af ansættelsesperiodens længde er der taget hensyn til, at perioden vil give den enkelte rigsadvokat tilstrækkelig tid til at sætte sig ind i stillingen og sætte sit præg på den samt sikre den fornødne kontinuitet og konsolidering. Forslag 2023/1 LSF 135 til lov om ændring af lov om tjenestemænd.

¹⁵ I henhold til europæiske standarder bør rigsadvokaten ikke kunne genudnævnes, i det mindste ikke af hverken den lovgivende eller den udøvende magt. Der er en potentiel risiko for, at en rigsadvokat, der anmoder et politisk organ om genudnævnelse, vil handle på en sådan måde, at vedkommende vinder dette organs gunst eller i det mindste opfattes som sådan. Den øverste anklager bør udnævnes varigt eller for en relativt lang periode uden mulighed for genudnævnelse. Mandatperioden bør ikke falde sammen med parlamentets mandatperiode. Dette vil sikre stabiliteten af mandatet og gøre vedkommende uafhængig af politiske forandringer. Venedigkommissionen, Independence of the Judicial System, Part II: The Prosecution Service, CDL-AD(2010)040, punkt 37. Se også udtalelse nr. 9 (2014) fra Europarådets rådgivende anklagekomité til Europarådets Ministerkomité om europæiske normer og principper for anklagere, punkt 56.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Figur 43 i EU's resultattavle for retlige anliggender 2024.

¹⁸ Figur 50 i EU's resultattavle for retlige anliggender 2024 og figur 48 i EU's resultattavle for retlige anliggender 2023.

føre og følge retssager i straffesager fortsat meget begrænsede¹⁹. Som bemærket i rapporten om retsstatssituationen 2023 er Domstolsstyrelsen gradvis i færd med at udvikle og ibrugtage en ny digital platform til behandling af straffe- og skifteretssager²⁰. To af de seks releases – en offentlig skifteplatform og bødesagssystemet til behandling af forenklede bødesager – er allerede blevet taget i brug, og den tredje release vedrørende tvangsopløsninger vil blive udrullet i juni 2024²¹. Den sidste af de seks releases er planlagt til 2026.

Efter en aftale om en flerårig finansiell ramme er henstillingen om at sikre tilstrækkelige menneskelige og finansielle ressourcer til retssystemet fuldt ud gennemført. I rapporten om retsstatssituationen 2023 blev det henstillet til Danmark at "sikre tilstrækkelige menneskelige og økonomiske ressourcer til retssystemet i den næste flerårige budgetramme under hensyntagen til europæiske standarder om ressourcer til retssystemet"²². I november 2023 indgik den danske regering og de politiske partier, der er repræsenteret i Folketinget, en flerårsaftale om domstolenes økonomi for perioden 2024-2027²³. Med aftalen afsættes ca. 306,8 mio. EUR (ca. 2,3 mia. DKK) til domstolene i perioden 2024-2027, hvilket har til formål at understøtte en flerårig indsats for at håndtere domstolenes udfordringer inden for sagsbehandlingen²⁴. Aftalen vil finansiere videreførelsen af eksisterende bevillinger med ca. 133,4 mio. EUR (ca. 1,0 mia. DKK) og nye initiativer med ca. 173,4 mio. EUR (ca. 1,3 mia. DKK)²⁵. Disse nye initiativer vedrører primært nedbringelse af sagsbehandlingstiden ved domstolene gennem udnævnelse af flere dommere og andet personale²⁶, forøgelse af retssalskapaciteten²⁷ og styrkelse af IT-understøttelsen²⁸. I slutningen af aftaleperioden 2024-

¹⁹ Figur 48 i EU's resultattavle for retlige anliggender 2024.

²⁰ Som led i dette projekt blev Skifteportalen, der understøtter registreringen af fordringer vedrørende forvaltningen af afdødes bo, lanceret i november 2022, og den anden fase vedrørende behandlingen af forenklede bødesager blev afsluttet i juni 2023. Rapport om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 4, og input fra Danmark til rapporten om retsstatssituationen 2024, s. 11.

²¹ De fremtidige releases vil bl.a. omfatte sagsunderstøttelse af resten af boskiftesagerne og straffesagerne. Input fra Danmark til rapporten om retsstatssituationen 2024, s. 11, og Domstolsstyrelsen (2024) Opdateret releaseplan for Straffe- og skifteprogrammet.

²² Rapport om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 2. I 2023 konkluderede Kommissionen, at der var gjort "visse fremskridt" med hensyn til henstillingen i rapporten om retsstatssituationen 2022.

²³ Aftalepartierne fremhævede, at domstolenes økonomi hidtil har været fastlagt i administrative flerårsaftaler. De bemærkede imidlertid, at udfordringerne i domstolene kalder på, at Folketinget tager et fælles ansvar for udviklingen i en bred politisk flerårsaftale, hvor der fortsat værnes om domstolenes uafhængighed og særlige rolle i samfundet. Justitsministeriet (2023), Aftale om domstolenes økonomi 2024-2027, s. 1, og input fra Danmark til rapporten om retsstatssituationen 2024, s. 6.

²⁴ Input fra Danmark til rapporten om retsstatssituationen 2024, s. 6.

²⁵ Ibid.

²⁶ Aftalepartierne ønskede et opgør med de lange ventetider ved domstolene, som påvirker retssikkerheden samt adgangen til domstolsprøvelse for både borgere og virksomheder. Justitsministeriet (2023), Aftale om domstolenes økonomi 2024-2027, s. 1.

²⁷ Det bemærkes i aftalen, at der på tværs af retskredsene opleves stadig større udfordringer med at finde ledig retssalskapacitet i domstolenes nuværende lokaler til afholdelse af retsmøder i større sager. Det skyldes bl.a. et stigende antal komplekse og langvarige straffesager med mange tiltalte, hvilket har medvirket til retssager med lange berammelses- og sagsbehandlingstider. Ibid., s. 2.

²⁸ De planlagte initiativer vedrører styrket cyber- og informationssikkerhed, stabil IT-drift og modernisering af systemporteføljen samt effektiv AV-understøttelse af retsmøder. Ibid., s. 4. Desuden påtænkes det at give domstolene mulighed for at ansætte flest mulige kvalificerede dommere inden for aftalens økonomi med henblik på at nedbringe sagsbunkerne for alle typer af straffesager og civile sager. Derudover afsættes der midler til at ansætte et stort antal yderligere domstolsjurister og kontorfunktionærer, der ligeledes skal bidrage til at nedbringe domstolenes sagsbehandlingstider. Ifølge aftalen vil man, mens nye dommere rekrutteres og uddannes, desuden hæve aldersgrænsen for, hvor længe en pensioneret dommer kan arbejde

2027 og frem mod en kommende flerårsaftale vil der ske opfølgning på den samlede implementering af flerårsaftalen og udvikling i sagsbehandlingstider²⁹. Den betydelige stigning i de finansielle bevillinger for perioden 2024-2027 blev hilst velkommen af interessenterne³⁰, selv om nogle har peget på potentielle udfordringer med hensyn til at rekruttere de dommere, der er nødvendige for at gennemføre aftalen³¹. På denne baggrund er henstillingen i rapporten om retsstatssituationen 2023 fuldt ud gennemført.

Regeringen har foreslået en række ændringer af procedurereglerne med henblik på at forbedre effektiviteten af retssager. Sideløbende med flerårsaftalen om domstolens økonomi er regeringen og alle politiske partier i Folketinget blevet enige om at forenkle flere procedureregler for at forbedre effektiviteten af retssager på grundlag af henstillinger fra to ekspertudvalg³², nemlig Rørdam-udvalget³³ og Retsplejerådet³⁴. På grundlag af arbejdet i disse to udvalg besluttede aftalepartierne at godkende målrettede tiltag, der har til formål at smidiggøre centrale dele af retsplejen, navnlig vedrørende straffe- og civile sager, som estimeres at ville frigøre ressourcer på ca. 6,7 mio. EUR (50 mio. DKK), når de er fuldt indfaset³⁵. Forslagene berørte en række aspekter, herunder forhøjelse af appelgrænser i den civile retspleje³⁶, forhøjelse af grænserne for småsager³⁷, udeblivelsesdomme³⁸, sontring mellem domsmandssager og nævningsesager³⁹ og genovervejelse af appelgrænser i

som tilkaldedommer, fra 72 til 74 år. Justitsministeriet (2023), Aftale om domstolens økonomi 2024-2027, s. 2.

²⁹ Justitsministeriet (2023), Aftale om domstolens økonomi 2024-2027, s. 6.

³⁰ Oplysninger modtaget fra Den Danske Dommerforening, Advokatsamfundet, Domstolsstyrelsen og Justitia i forbindelse med landebesøget i Danmark.

³¹ Oplysninger modtaget fra Den Danske Dommerforening og Domstolsstyrelsen i forbindelse med landebesøget i Danmark. Den første del af implementeringen begyndte allerede i efteråret 2023, da Domstolsstyrelsen igangsatte arbejdet med at ansætte 12 ekstra dommere i 2024. Domstolsstyrelsen (2024), Årsberetning 2023, s. 5. I løbet af de næste fire år af flerårsaftalen vil der være behov for i alt 25-30 nye dommere, hvoraf flere vil blive ansat til at erstatte dem, der går på pension i denne periode. Skriftligt bidrag modtaget fra Domstolsstyrelsen i forbindelse med landebesøget i Danmark.

³² Justitsministeriet (2023), Ny aftale: Alle Folketingets partier vil vende udviklingen ved domstolene.

³³ Justitsministeriet (2023), Rapport fra udvalget for udarbejdelse af ny flerårsaftale for domstolene. Som led i sit arbejde har et udvalg under ledelse af tidligere præsident for højesteret, Thomas Rørdam, også beskæftiget sig med mere strukturelle spørgsmål såsom domstolsstrukturen og specialisering, hvor udvalget har anbefalet, at der foretages en tilbundsående analyse. Aftalepartierne er derfor enige om at indlede udvalgsarbejdet om dette i den kommende flerårsaftaleperiode. Justitsministeriet (2023), Aftale om domstolens økonomi 2024-2027, s. 2.

³⁴ Justitsministeriet (2023), Katalog med anbefalinger til nedbringelse af sagsbehandlingstiden i civile sager ved domstolene.

³⁵ Justitsministeriet (2023), Forenklinger af retsplejen.

³⁶ En forhøjelse af beløbsgrænsen for anke til landsretten i civile sager (fra 20 000 DKK til 50 000 DKK). Det vil fortsat være muligt at anke i alle sager med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Ibid.

³⁷ Dette omfatter en forhøjelse af beløbsgrænsen for småsager fra ca. 6 700 EUR til ca. 13 400 EUR (fra 50 000 DKK til 100 000 DKK). Ibid.

³⁸ Forslaget gør det muligt at idømme op til et års fængsel i sager, hvor tiltalte udebliver ulovligt og retten ikke finder tiltaltes tilstedeværelse nødvendig (dette er i øjeblikket muligt for fængselsstraffe på op til seks måneder), eller for at gennemføre en sag uden tiltaltes tilstedeværelse, når sagen strækker sig over flere dage og tiltalte udebliver ulovligt efter første retsmøde. Ibid.

³⁹ Forslagene omfatter muligheden for at hæve grænsen for domsmænds medvirken i sager med fængselsstraf mere end 30 dage. Desuden deltager domsmænd på samme måde som nævningsesager i andre retshandlinger eller afgørelser under sagen end skyldspørgsmålet og fastsættelsen af sanktionen. Endvidere ville grænsen for nævningsesager blive hævet fra fire til seks års fængsel. Ibid.

straffesager⁴⁰. Selv om interessenterne generelt har hilst målet om at forenkle domstolsprocedurerne for at nedbringe sagsbehandlingstiden velkommen, gav nogle af dem udtryk for bekymring med hensyn til visse forslag, da de berører adgangen til domstolsprøvelse. De gav navnlig udtryk for betænkeligheder med hensyn til at hæve appelgrænserne (med henvisning til værdien af genstanden for tvisten) i civile retssager og i småsager, udeblivelsesdomme eller sondring mellem domsmandssager og nævningsager⁴¹. Den 11. juni 2024 blev loven vedtaget, og den trådte i kraft den 15. juni 2024⁴².

Revisionen af retshjælpssystemet, der blev indledt i 2020, er endnu ikke fuldført. Som allerede beskrevet i tidligere rapporter om retsstatssituationen, nedsatte justitsministeriet i april 2020 et lovforberedende udvalg, der skal gennemgå den gældende ordning med retshjælp og fri proces, som reaktion på en række undersøgelser foretaget af interessenter, der afslørede visse svagheder i retshjælpssystemets funktion⁴³. Udvalget forventedes oprindeligt at fremlægge sine resultater i sommeren 2022, men dets arbejde var blevet forsinket, først på grund af pandemien og derefter, da det blev sat i bero i marts 2023 under forhandlingerne om flerårsaftalen om domstolens økonomi⁴⁴. Som anført i rapporten om retsstatssituationen 2021⁴⁵ vedrører kritikken af det nuværende system fra Advokatsamfundet og Justitia, en tænketank, der arbejder med retlige spørgsmål, navnlig adgangen til retshjælpskontorer (henset til de regionale forskelle), retshjælp i forvaltningssager samt behovet for at præcisere retshjælpsforsikringernes dækning. Justitsministeriet oplyste, at det efter flerårsaftalen nu er ved at revurdere processen for det videre arbejde vedrørende retshjælpssystemet.

⁴⁰ Forslagene omfattede en forhøjelse af beløbsgrænsen for anke af bødesager til landsretten uden Procesbevillingsnævnets tilladelse fra 6 000 DKK til 20 000 DKK, eller at bødesager med førerretsfrakendelse kræver anketilladelse fra Procesbevillingsnævnet i samme omfang som i bødesager uden førerretsfrakendelse. Ibid.

⁴¹ Advokatsamfundet mente, at reformerne har en betydelig negativ indvirkning på adgangen til domstolsprøvelse og en meget lille økonomisk gevinst. Det gav navnlig udtryk for betænkeligheder med hensyn til: i) øgede grænser for småsagsprocessen, hvilket vil gøre det vanskeligere for borgerne at få advokatbistand og dækning via deres retshjælpsforsikring, ii) den højere appelgrænse i civile sager gør det vanskeligt at få behandlet berettigede krav ved mere end én retsinstans, og iii) hævelse af grænsen for nævningsager fra fire til seks års fængsel, hvor der i det forløbne år har været en stigning i nævningsager, fordi politikerne har skærpet straffene for en række lovovertrædelser, og en ændring af grænsen for nævningsager skader retssikkerheden for den tiltalte. Institut for Menneskerettigheder fandt, at en række initiativer, som Rørdam-udvalget havde overvejet, kan indebære retssikkerhedsmæssige tilbageskridt, herunder især udvidelse af brugen af udeblivelsesdomme og gennemførelse af visse straffesager uden brug af domsmænd. Instituttet er også bekymret over at hæve den nuværende tærskel for, hvornår en civil sag kan ankes til landsretten uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Bidrag fra Institut for Menneskerettigheder via ENNHRI til rapporten om retsstatssituationen 2024, s. 1-2. Dansk Industri mente også, at en forhøjelse af appelgrænsen i civile sager ville have en negativ indvirkning på retssikkerheden. Justitia gav udtryk for lignende betænkeligheder med hensyn til retssikkerheden, herunder i småsager. Oplysninger modtaget fra Dansk Industri og Justitia i forbindelse med landebesøget i Danmark og Advokatsamfundet (2024), Høring over udkast til lov om ændring af retsplejeloven, straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf mv., færdselsloven og flere andre love (Gennemførelse af flerårsaftale for domstolene 2024-27 m.v.).

⁴² I den vedtagne lov blev grænsen for småsager ikke hævet for boligretlige sager.

⁴³ Rapport om retsstatssituationen 2021, landekapitlet om Danmark, s. 4-5, og rapport om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 6-7.

⁴⁴ Ifølge de danske myndigheder forventes det, at når der er indgået en flerårsaftale om domstolens økonomi, vil rammerne for det lovforberedende udvalg blive revideret og arbejdet fortsat. Ibid.

⁴⁵ Rapport om retsstatssituationen 2021, landekapitlet om Danmark, s. 5.

Konklusionerne af revurderingen ventes afsluttet i 3. kvartal 2024, men de nationale interessenter opfordrer fortsat indtrængende regeringen til at fortsætte arbejdet⁴⁶.

Effektivitet

Tendensen med stigende gennemsnitlige sagsbehandlingstider er fortsat. Antallet af indkommende civil- og handelsretlige sager i første instans steg i 2022 (0,8 sager pr. 100 000 indbyggere sammenlignet med 0,7 sager i 2021)⁴⁷. Desuden er den tid, der skønnes nødvendig for at afgøre tvister på det civil- og handelsretlige område i første instans, fortsat den stigende tendens fra 238 dage i 2021 til 268 dage i 2022⁴⁸, mens afgørelsesprocenten for tvister på det civil- og handelsretlige område fortsatte med at falde (fra 98 % i 2021 til 93 % i 2022)⁴⁹. Ifølge Domstolsstyrelsen fortsatte de seneste års udvikling i 2023 med voksende sagsbunker og deraf stigende ventetider ved retterne⁵⁰. I 2023 modtog byretterne i alt knap 278 000 civil- og straffesager⁵¹, hvilket er det højeste antal nogensinde⁵². Domstolsstyrelsen forventer, at sagsbehandlingstiden i 2024 vil være på et niveau, der kan sammenlignes med 2023 eller en anelse stigende, men at det betydelige økonomiske løft på sigt vil gøre det muligt at nedbringe sagsbehandlingstiderne ved de danske domstole⁵³. For at sikre hurtig sagsbehandling, mens nye dommere rekrutteres og uddannes, er aldersgrænsen for, hvor længe en pensioneret dommer kan tilkaldes, hævet fra 72 til 74 år⁵⁴.

II. RAMME FOR BEKÆMPELSE AF KORRUPTION

Den danske indsats over for korruption er i vid udstrækning baseret på almindelige regler om etik og integritet samt sociale normer og offentlig kontrol. Forskellige myndigheder deltager i arbejdet med forebyggelse af korruption, fremme af god forvaltningsskik og overholdelse af lovgivningen. Dette omfatter bl.a. Rigsrevisionen. Medarbejder- og Kompetencestyrelsen og

⁴⁶ Advokatsamfundet har for nylig opfordret regeringen til at genoptage arbejdet med reformen af retshjælpen, også i betragtning af den indvirkning, som en forhøjelse af grænserne for småsager vil få for borgere og deres adgang til retsvæsenet. Advokatsamfundet (2024), Vores svageste borgere syltes i den nødlidende retshjælp.

⁴⁷ Figur 3 i EU's resultattavle for retlige anliggender 2024.

⁴⁸ Figur 6 i EU's resultattavle for retlige anliggender 2024.

⁴⁹ Figur 11 i EU's resultattavle for retlige anliggender 2024.

⁵⁰ Domstolsstyrelsen (2024), Årsberetning 2023, s. 6.

⁵¹ Advokatsamfundet understregede, at de lange sagsbehandlingstider i nogle tilfælde fører til varetægtsfængsling af tiltalte i meget lange perioder. Bidrag fra Advokatsamfundet og Advokatsamfundet (2024), Danmark har næsten Europarekord i at varetægtsfængsle – og ingen ved hvorfor.

⁵² Sammenholdt med 2022 er der tale om stigning på ca. 12 000 sager. Størst er stigningen på det civile sagsområde med en stigning på næsten 16 %. Samtidig sås der et marginalt fald i den gennemsnitlige sagsbehandlingstid på civilsagsområdet, hvor der i 2023 var en gennemsnitlig sagsbehandlingstid på 7,3 måneder for alle typer af civile sager, dvs. både civile sager med og uden hovedforhandling. Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid var fortsat stigende i de ressourcekrævende domsmandssager og udgjorde ved udgangen af 2023 ca. ni måneder. Det samme gjaldt straffesager uden domsmænd, hvor den gennemsnitlige sagsbehandlingstid ligeledes var på ca. ni måneder. Domstolsstyrelsen (2024), Årsberetning 2023, s. 6-7.

⁵³ Det skyldes bl.a., at retterne først skal have afviklet ældre sagsbunker, og at forenklingerne i retsplejen, som blev besluttet med flerårsaftalen, først vil træde i kraft i løbet af 2024 og herefter få effekt. Domstolsstyrelsen (2024), Høj aktivitet ved retterne i 2023.

⁵⁴ For at sikre en hurtig sagsbehandling, mens nye dommere rekrutteres og uddannes, gjorde en lovændring det muligt at hæve aldersgrænsen for, hvor længe en pensioneret dommer kan arbejde som tilkaldedommer, fra 72 til 74 år. Denne foranstaltning blev gennemført ved lov nr. 1553 af 12. december 2023. Skriftligt bidrag modtaget fra Domstolsstyrelsen i forbindelse med landebesøget i Danmark.

Statsministeriet varetager opgaver vedrørende fremme af embedsmænds og ministres retskaffenhed. Justitsministeriet sikrer samarbejde mellem de nationale myndigheder ved udarbejdelsen af foranstaltninger til bekæmpelse af korruption. National enhed for Særlig Kriminalitet (NSK) har både efterforsknings- og retsforfølgelseskompetencer vedrørende korruptionssager, og Statsadvokaten for Særlig Kriminalitet (SSK) fører bl.a. tilsyn med NSK's komplekse straffesager og udfører legalitetskontrol og fører appelsager ved landsretterne.

Opfattelsen blandt sagkyndige og virksomheder er, at Danmark er et af de mindst korrupte lande i verden. I Transparency Internationals korruptionsindeks for 2023 scorer Danmark 90/100 og ligger på førstepladsen både i Den Europæiske Union og globalt⁵⁵. Denne opfattelse har været forholdsvis stabil i de seneste fem år⁵⁶. Det særlige Eurobarometer om korruption fra 2024 viser, at 26 % af respondenterne mener, at korruption er udbredt i deres land (EU-gennemsnit: 68 %), og 4 % af respondenterne føler sig personligt påvirket af korruption i deres dagligdag (EU-gennemsnit: 27 %)⁵⁷. For så vidt angår virksomheder, mener 17 % af virksomhederne, at korruption er udbredt (EU-gennemsnit: 65 %), og 6 % mener, at korruption er et problem, når man driver forretning (EU-gennemsnit: 36 %)⁵⁸. Desuden mener 24 % af respondenterne, at der er tilstrækkeligt med vellykkede retsforfølgelser til at afskrække folk fra at begå korruption (EU-gennemsnit: 32 %)⁵⁹, mens 53 % af virksomhederne mener, at personer og virksomheder, der er blevet grebet i bestikkelse af en højtstående embedsmand, bliver straffet på behørig vis (EU-gennemsnit: 31 %)⁶⁰.

Det første sektorprogram for bekæmpelse af korruption blev vedtaget i forbindelse med gennemførelsen af genopretnings- og resiliensplanen. Danmark har ikke en overordnet strategi for korruptionsbekæmpelse eller et specialiseret organ, der beskæftiger sig med korruptionsspørgsmål⁶¹. Koordineringen af spørgsmål vedrørende korruptionsbekæmpelse sker fortsat fra sag til sag i Justitsministeriet⁶². Finansministeriet vedtog et

⁵⁵ Transparency International, Corruption Perceptions Index 2023 (2024). Opfattelsen af korruption er kategoriseret som følger: lav (opfattelsen af korruption blandt eksperter og virksomhedsledere i den offentlige sektor er over 79), relativt lav (79-60), relativt høj (59-50) og høj (under 50).

⁵⁶ I 2019 var scoren 87, mens scoren i 2023 er 90. Scoren stiger/falder betydeligt, når den ændrer sig mere end fem point, forbedres/forringes (ændring på 4-5 point), har været forholdsvis stabil (ændring på 1-3 point) i de seneste fem år.

⁵⁷ Særlig Eurobarometerundersøgelse 548 om borgernes holdning til korruption i EU (2024). Eurobarometerdataene om borgernes opfattelse af og erfaringer med korruption ajourføres hvert år. Det tidligere datasæt er Særlig Eurobarometerundersøgelse 534 (2023).

⁵⁸ Flash Eurobarometer 543 om virksomhedernes holdning til korruption i EU (2024). Eurobarometerdataene om virksomhedernes holdning til korruption, som ajourføres hvert år. Det tidligere datasæt er Flash Eurobarometer 524 (2023).

⁵⁹ Særlig Eurobarometerundersøgelse 548 om borgernes holdning til korruption i EU (2024).

⁶⁰ Flash Eurobarometer 543 om virksomhedernes holdning til korruption i EU (2024).

⁶¹ I overensstemmelse med FN's konvention mod korruption, som Danmark ratificerede i 2006, skal staterne sikre, at der findes et eller flere organer, der forebygger korruption (konventionens artikel 6) og sikre, at der findes et eller flere organer eller personer, der er specialiseret i bekæmpelse af korruption gennem retshåndhævelse (konventionens artikel 36), samt udvikle og gennemføre eller opretholde effektive, koordinerede politikker til bekæmpelse af korruption, der fremmer samfundets deltagelse og afspejler retsstatsprincippet (konventionens artikel 5). De Forenede Nationers konvention mod korruption, der blev vedtaget i oktober 2003 og trådte i kraft i december 2005.

⁶² Justitsministeriet er ansvarligt for lovgivning om korruption, retningslinjer for embedsmænd og er ansvarligt for at besvare spørgsmål fra Folketinget vedrørende korruption. Justitsministeriet skal også fungere som kontaktpunkt over for udenlandske myndigheder og har generelt ansvaret for håndhævelse af

antikorrupsionsprogram, der er begrænset til gennemførelsen af aktiviteter under den nationale genopretnings- og resiliensplan, og en køreplan for effektiv indførelse af intern kontrol. Som følge heraf vedtog Finansministeriet genopretnings- og resiliensfacilitetens strategi til bekæmpelse af svig og korruption. Gennemførelsesorganerne vedtog derefter en handlingsplan med en detaljeret tidsplan for, hvordan strategien vil blive indført effektivt i deres interne kontrolsystemer. Ifølge myndighederne går dette sektorspecifikke nationale program, der stammer fra revisionerne af projekter under genopretnings- og resiliensplanen, ikke videre end disse projekter. Myndighederne mener fortsat, at der mangler en overordnet strategi for bekæmpelse af korruption, der passer til den nationale situation⁶³. En civilsamfundsorganisation bakker ikke op om denne konklusion og gør fortsat opmærksom på behovet for en strategisk ramme⁶⁴.

Der er gjort store fremskridt med at indsamle data om efterforskning og retsforfølgning af korruptionsrelaterede lovovertrædelser på nationalt og lokalt plan. I rapporten om retsstatssituationen 2023 blev det henstillet til Danmark "at sikre indsamling af data om efterforskning og retsforfølgning af korruptionsrelaterede lovovertrædelser på nationalt og lokalt plan". Som nævnt i rapporten om retsstatssituationen 2023⁶⁵ omfattede de eneste indberettede data sjældne sager af en kompleks eller grænseoverskridende karakter, der behandles af National enhed for Særlig Kriminalitet (NSK) og Statsadvokaten for Særlig Kriminalitet (SSK) centralt⁶⁶, og om endelige domme vedrørende bestikkelse, der behandles centralt. I 2024 fremlagde myndighederne data fra alle 13 politikredse i Danmark om antallet af anmeldelser, sigtelser og domme vedrørende korruptionsrelaterede lovovertrædelser. Dataene er hentet fra POLSAS-systemet, som er Danmarks nationale sagsbehandlings- og -styringssystem, hvor en sag behandles fra anmeldelsestidspunktet til den endelige dom. Da POLSAS ikke er et statistiksystem, er dataene heri dynamiske og kan ikke betragtes som endelige⁶⁷. Dette kan forklare de store forskelle mellem 2022 og 2023 i antallet af registrerede indberetninger, anklager og domme for bestikkelse⁶⁸ eller embedsmisbrug⁶⁹. Der

straffelovgivningen, f.eks. bestikkelse og svig, eftersom justitsministeren har det generelle tilsyn med politiet og anklagerne. Skriftligt bidrag fra Danmark til rapporten om retsstatssituationen 2024.

⁶³ Oplysninger modtaget fra Justitsministeriet i forbindelse med landebesøget i Danmark.

⁶⁴ Oplysninger modtaget fra Transparency International i forbindelse med landebesøget i Danmark. Ifølge OECD opfylder Danmark 7 % af OECD's standardkriterier for kvaliteten af landets strategiske ramme og 7 % for gennemførelse i praksis sammenlignet med OECD-gennemsnittet på henholdsvis 45 % og 36 %. OECD Anti-Corruption and Integrity Outlook 2024 – Country Notes – Denmark.

⁶⁵ Rapport om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 10.

⁶⁶ I november 2023 indledte NSK en evaluering af omfanget og arten af de sager, der vurderes som mellemstore sager om kompleks økonomisk kriminalitet. Formålet med denne øvelse er at definere og tildele disse sager til den relevante tjeneste. Resultaterne forventes offentliggjort i anden halvdel af 2024. Evalueringen består af interviews med relevante medarbejdere og ledere i NSK samt chefanklagere og direktører fra alle de danske regionale politikredse. Disse interviews kombineres med ledelsesoplysninger om vurderingen af sager, der er tildelt NSK. Skriftligt bidrag modtaget fra Rigsadvokaten, NSK og SSK i forbindelse med landebesøget i Danmark.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Disse omfatter bestikkelse i den offentlige sektor i henhold til straffelovens §§ 122 og 144 og bestikkelse i den private sektor i henhold til straffelovens § 299. Der var i 2023 156 registrerede anmeldelser sammenlignet med 14 i 2022, og 133 sigtelser sammenlignet med 14 i 2022, mens der var 17 domme i 2023 sammenlignet med 280 i 2022. Det skal også bemærkes, at antallet af registrerede domme i 2022 var meget stort sammenlignet med de 13 i 2021 og ni indtil juni 2024.

⁶⁹ Disse omfatter §§ 155-157 i straffeloven. I 2023 blev der registreret 835 indberetninger sammenlignet med 612 i 2022, og der blev rejst 907 sigtelser sammenlignet med 431 i 2022, mens antallet af domme steg til 638 sammenlignet med 85 i 2022.

er i øjeblikket tre igangværende sager om bestikkelse i udlandet⁷⁰. Da POLSAS-systemet, der primært er beregnet til sagsbehandling, også giver mulighed for udtræk af data om efterforskning, retsforfølgning og pådømmelse i forbindelse med korruptionsrelaterede lovovertrædelser på både nationalt og lokalt plan, er der gjort betydelige fremskridt med gennemførelsen af henstillingen i rapporten om retsstatssituationen 2023.

Loven om offentlig partistøtte er trådt i kraft, mens reformen af reglerne om den private partistøtte endnu ikke er afsluttet. Den 1. januar 2024 trådte lov om offentlig partistøtte i kraft⁷¹. Som nævnt i rapporten om retsstatssituationen 2023⁷² er der forhandlinger om privat partistøtte i gang⁷³ med henblik på at behandle spørgsmålet vedrørende flere og anonyme donationer og indføre sanktioner for overtrædelse af reglerne om rammerne for politiske partier. Der er ikke rapporteret om yderligere fremskridt siden juni 2023⁷⁴. Manglerne i den privat partistøtte var også genstand for anbefalinger fra Greco⁷⁵, OECD⁷⁶ samt observationsrapporten fra Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE) om valget i november 2022⁷⁷.

Der er ikke blevet gjort fremskridt med hensyn til at vedtage lovgivning om svingdørssituationer for ministre, lobbyvirksomhed eller formueangivelser indgivet af personer i ledelsesfunktioner. Rapport om retsstatssituationen 2023 indeholdt en henstilling til Danmark om at "indføre regler om "svingdørssituationer" for ministre og om lobbyvirksomhed og sikre tilstrækkelig kontrol med indberetninger af aktiver, der indgives af personer i ledelsesfunktioner"⁷⁸. Grecos mangeårige henstillinger, nemlig at styrke ministrenes og personer i ledelsesfunktioners integritet⁷⁹, at gøre noget ved den manglende

⁷⁰ Oplysninger modtaget fra SSK og NSK i forbindelse med landebesøget i Danmark.

⁷¹ Lov om økonomisk støtte til politiske partier m.v. nr. 7 af 8. januar 2024 og partiregnskabsloven nr. 1188 af 27. september 2023.

⁷² Rapport om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 11-12.

⁷³ Oplysninger modtaget fra Indenrigsministeriet i forbindelse med landebesøget i Danmark.

⁷⁴ Folketingets hjemmeside. Redegørelse fra ministeren.

⁷⁵ Greco er fortsat bekymret over spørgsmålet om anonyme donationer, manglende gennemsigtighed med hensyn til værdien af visse donationer, mangel på tilstrækkeligt tilsyn med politisk finansiering, mangel på uafhængig og omfattende overvågning af finansieringen af politiske partier og valgkampagner og gør opmærksom på behovet for at ledsage de regler, der endnu ikke er fastlagt, med fleksible sanktioner, f.eks. af administrativ karakter, som er effektive, står i et rimeligt forhold til overtrædelser og har afskrækkende virkning. Greco, Third Evaluation Round, Second Addendum to the Second Compliance Report on Denmark. Ifølge Greco skal der foretages passende kontrol af partiregnskaber. Greco, Third Evaluation Round – Addendum to the second compliance report on Denmark.

⁷⁶ Målt i forhold til OECD's standarder for politisk finansiering opfylder Danmark 40 % af kriterierne for regulering, men kun 14 % for praksis sammenlignet med OECD-gennemsnittet på henholdsvis 73 % og 58 %. Der er ingen forbud mod anonyme donationer på under 23 600 DKK (3 166 EUR), bidrag fra udenlandske stater eller virksomheder eller offentligt ejede virksomheder. Desuden er de politiske partier ikke forpligtet til at rapportere om deres økonomi under valgkampagner. OECD Anti-Corruption and Integrity Outlook 2024 – Country Notes – Denmark.

⁷⁷ OSCE-observatører overvågede det danske folketingsvalg, der blev afholdt den 1. november 2022. Rapportens henstillinger vedrører bl.a. regulering af anonyme donationer og sanktionsmekanismer. Kontoret for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder (2023), Denmark Early General Elections, 1 November 2022, ODIHR Election Expert Team Final Report, s. 17.

⁷⁸ Rapport om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 2. I 2023 konkluderede Kommissionen, at der ikke var gjort fremskridt med hensyn til henstillingen i rapporten om retsstatssituationen 2022.

⁷⁹ Ifølge Greco skal formueangivelser indgivet af personer, der varetager ledelsesfunktioner, underlægges en omfattende kontrol – Greco, Fifth Evaluation Round – Compliance Report, henstilling vii, s. 9-10.

regulering af lobbyvirksomhed⁸⁰ og svingdørssituationer⁸¹, er fortsat ikke blevet imødekommet, og dette kritiseres fortsat af nogle medlemmer af civilsamfundet og den akademiske verden⁸². Myndighederne mener, at de nuværende regler fungerer godt, og mener ikke, at der er behov for nye initiativer på dette område⁸³, men de bemærkede, at der ikke foreligger data om gennemførelsen af reglerne om lobbyvirksomhed, formueangivelser og gavepolitik⁸⁴. Som allerede nævnt i rapporten om retsstatssituationen 2022⁸⁵ rapporterede medierne også i 2023 om tilfælde⁸⁶, hvor politikere og embedsmænd skifter stilling mellem den offentlige og den private sektor (inden for forsvars-⁸⁷, lægemiddel-⁸⁸ og energisektoren⁸⁹), hvilket gav anledning til bekymring hos offentligheden om manglen på regler om passende etiske standarder⁹⁰. Forskning viser også, at der er mange tilfælde af potentielle interessekonflikter⁹¹, og at oprettelsen af lobbyregistret er afgørende⁹². Selv om der findes visse regler på dette område med hensyn til ministre⁹³, fører myndighederne ikke

⁸⁰ Ifølge Greco anbefales det at indføre regler og retningslinjer for lobbyvirksomhed med hensyn til kontakter mellem personer i ledelsesfunktioner og lobbyister. Generelt understregede Greco også behovet for at øge gennemsigtigheden af kontakter og emner i forbindelse med lobbyvirksomhed for personer i ledelsesfunktioner. Greco, Fifth Evaluation Round on Denmark – Compliance Report, s. 7-8.

⁸¹ Greco, Fifth Evaluation Round – Evaluation Report, s. 8.

⁸² Oplysninger modtaget fra Transparency International i forbindelse med landebesøget i Danmark. Målt i forhold til OECD's standarder for lobbyvirksomhed opfylder Danmark 0 % af kriterierne for regulering og 11 % for praksis sammenlignet med OECD-gennemsnittet på henholdsvis 38 % og 35 %. Målt i forhold til OECD's standarder for interessekonflikter opfylder Danmark 33 % af kriterierne for regulering og 11 % for praksis sammenlignet med OECD-gennemsnittet på henholdsvis 76 % og 40 %. OECD Anti-Corruption and Integrity Outlook 2024 – Country Notes – Denmark.

⁸³ Oplysninger modtaget fra Justitsministeriet i forbindelse med landebesøget i Danmark. Ifølge Folketingets formand er der også visse forfatningsmæssige begrænsninger og en opfattelse af, at uformel selvregulering kan være mere effektivt end formaliserede regler og procedurer. Brev fra Folketingets formand til Transparency International Denmark. Transparency International Denmark. Altinget, Professor: Aldrig har behovet for indsigt i lobbyverdenen været større, 29.9.2023.

⁸⁴ Input fra Danmark til rapporten om retsstatssituationen 2024, s. 14.

⁸⁵ Rapport om retsstatssituationen 2022, landekapitlet om Danmark, s. 10.

⁸⁶ I juni 2023 skiftede Finansministeriets departementschef til en ny stilling som administrerende direktør i Pension Danmark, som arbejder tæt sammen med Finansministeriet om finansiering af offentlig infrastruktur. Politiken, Departementschef skifter til det private erhvervsliv, 15.5.2023.

⁸⁷ Mindst 17 tidligere topofficerer fra de danske væbnede styrker tog arbejde som lobbyister, rådgivere eller bestyrelsesmedlemmer for våben- og forsvarsindustrien umiddelbart efter deres pensionering. Politiken, Tidligere topofficerers arbejde vækker bekymring: "Forsvaret kan lige nu risikere at blive udsat for den perfekte storm", 16.6.2023.

⁸⁸ Sundhedsministerens særlige rådgiver kommer direkte fra en public affairs-stilling i Novo Nordisk, som har en stærk position i medicinalindustrien. Politiken, 12 topembedsmænd tager den gyldne svingdør mellem staten og Novo Nordisk – "bekymrende", mener ekspert, 28.8.2023.

⁸⁹ Klima-, energi- og forsyningsministeren er tidligere administrerende direktør for Dansk Energi.

⁹⁰ Politiken, Transparency-formand: En exitstrategi for folkevalgte bør blokere vejen fra politik til lobbyisme, 21.4.2023.

⁹¹ Undersøgelsen viser, at 47 % af ministre befandt sig i en potentiel interessekonflikt, da de skiftede til den private sektor, hvilket gjaldt for henholdsvis 71 % og 67 % for afdelingschefer og agenturnes direktører. Altinget, Departementschefer og ministre i klemme? Så mange har lavet et jobskifte med mulig interessekonflikt, 14.5.2024.

⁹² I øjeblikket er det vanskeligt at få indsigt i, hvem der rent faktisk søger politisk indflydelse, og hvor godt det lykkes for de enkelte aktører. Dette forstærkes af, at lobbyvirksomhed foregår langt mere end tidligere, og at alliancerne er mere forskelligartede. Altinget, Professor: Aldrig har behovet for indsigt i lobbyverdenen været større, 29.9.2023.

⁹³ I henhold til reglerne skal ministre fratræde enhver stilling i private eller offentlige selskaber, virksomheder eller institutioner ved tiltrædelsen. Desuden får alle nye ministre en håndbog, som ajourføres regelmæssigt og som indeholder de relevante regler vedrørende regeringsarbejde, herunder regler om

tilsyn med disse sager⁹⁴. Da der ikke er truffet eller er planlagt specifikke foranstaltninger med hensyn til svingdørssituationer for ministre, lobbyvirksomhed og formueangivelser for personer i ledelsesfunktioner, vurderes det, at der ikke er sket fremskridt med hensyn til gennemførelsen af henstillingerne fra de tidligere år.

Der blev påpeget mangler med hensyn til integritetsreglerne i Folketinget. I en rapport, der blev offentliggjort i august 2023, fremhævede Greco, at henstillingerne vedrørende folketingsmedlemmer stadig ikke var gennemført. Det drejer sig navnlig om, at der ikke findes etiske standarder i form af en adfærdskodeks, især fordi der i mangel af en kodeks ikke er truffet praktiske gennemførelsesforanstaltninger, og der ikke findes noget tilsynssystem. Greco mindede også om behovet for at udvikle det offentlige registreringssystem for folketingsmedlemmers erhverv og økonomiske interesser⁹⁵.

De nuværende regler vedrørende whistleblowere er ved at blive gennemført, men kun få tilfælde vedrører korruption. På grundlag af whistleblowerordningen⁹⁶ rapporterede Rigsadvokaten, at ud af de 147 whistleblowerindberetninger, der blev behandlet i 2023 af den eksterne whistleblowerkanal i Datatilsynet, blev kun to sager fremsendt til politiet, og ingen af disse vedrørte korruption⁹⁷. Transparency International Denmark har påtaget sig den opgave, der i fremtiden skal være en årlig øvelse, med at evaluere, hvordan whistleblowerordningen fungerer i praksis efter det første år efter dens ikrafttræden⁹⁸.

Bestikkelse i udlandet betragtes som et højrisikoområde for korruption. Flash Eurobarometerundersøgelsen om virksomhedernes holdning til korruption i EU viser, at 13 % af virksomhederne i medlemsstaterne (EU-gennemsnit: 27 %) mener, at korruption har forhindret dem i at vinde et offentligt udbud eller en offentlig indkøbskontrakt i praksis i de seneste tre år⁹⁹. Som anført i rapporten om retsstatssituationen 2023¹⁰⁰ efterforskes og retsforfølges sager om bestikkelse i udlandet ikke i tilstrækkelig grad i Danmark. Ifølge OECD's arbejdsgruppe om bestikkelse giver Danmark ikke tilstrækkelig prioritet til forebyggelse og afsløring af samt sanktioner mod bestikkelse i udlandet¹⁰¹, og myndighederne har stadig ikke behandlet mange af OECD's henstillinger¹⁰² samt Grecos henstillinger¹⁰³, der hovedsagelig vedrører den retlige ramme. Selv om myndighederne ikke

interessekonflikter, bibeskæftigelse, gaver og andre fordele. Rapport om retsstatssituationen 2021, landekapitlet om Danmark, s. 6-7.

⁹⁴ Skriftlige oplysninger modtaget fra Justitsministeriet i forbindelse med landebesøget i Danmark.

⁹⁵ Greco, Fourth Evaluation Round on Denmark – Third Interim Compliance Report, s. 3-4.

⁹⁶ Lov nr. 1436 af 29. juni 2021 om beskyttelse af whistleblowere, som trådte i kraft den 17.12.2021.

⁹⁷ Oplysninger modtaget fra Rigsadvokaten i forbindelse med landebesøget i Danmark.

⁹⁸ Oplysninger modtaget fra Transparency International i forbindelse med landebesøget i Danmark. Transparency International Denmark. Whistleblowing in the wind. Rapporten forventes at blive udgivet årligt.

⁹⁹ Flash Eurobarometer 543 om virksomhedernes holdning til korruption i EU (2024). Dette er 14 procentpoint lavere end EU-gennemsnittet.

¹⁰⁰ Rapport om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 11.

¹⁰¹ OECD (2023), Implementing the OECD Anti-Bribery Convention Phase 4 Report: Denmark.

¹⁰² Disse henstillinger vedrører hovedsagelig efterforskning og retsforfølgning af sager om bestikkelse i udlandet, navnlig manglende proaktiv vurdering af påstande om bestikkelse i udlandet fra andre kilder, manglende anvendelse af alle tilgængelige efterforskningsteknikker, undladelse af at anvende reglerne om virksomheders ansvar fuldt ud, manglende gennemførelse af finansielle efterforskninger samt mangel på tilstrækkelige ressourcer til at behandle sager om bestikkelse i udlandet. OECD Anti-Bribery Convention Phase 4 Report: Denmark.

¹⁰³ Greco, Third Evaluation Round – Addendum to the second compliance report on Denmark, s. 4.

rapporterer om nye områder med høj risiko for korruption, understreger OECD's vurdering fra marts 2023 behovet for en vurdering af de risici for bestikkelse i udlandet, som danske virksomheder står over for, og som endnu ikke er blevet gennemført¹⁰⁴. Behovet for at tage fat på problemerne med bestikkelse i udlandet nævnes også af en civilsamfundsorganisation¹⁰⁵.

III. MEDIEPLURALISME OG MEDIEFRIHED

Grundloven udgør den overordnede ramme for beskyttelse af ytringsfriheden. De opgaver, der hører under den nationale medietilsynsmyndighed, Radio- og tv-nævnet, samt dens organisatoriske struktur og forretningsorden er fastsat ved lov¹⁰⁶. Afledt ret indeholder også garantier for public service-radio- og tv-selskabernes uafhængighed¹⁰⁷. Der findes ingen specifik lovgivning vedrørende koncentration af nyhedsmedier, gennemsigtighed i medieejerskab, tildeling af statslig annoncering, redaktionel uafhængighed eller ejerskab af medievirksomheder. Aktindsigt reguleres ved lov om offentlighed i forvaltningen fra 2014¹⁰⁸.

Sideløbende med debatten om Pressenævnets fremtidige rolle og mediernes ansvar, er de etiske regler for pressen blevet revideret. De reviderede retningslinjer for god presseskik trådte i kraft den 1. januar 2024. De blev offentliggjort af Dansk Journalistforbund og Danske Medier i fællesskab og behandler bl.a. spørgsmålet om indhold skabt af kunstig intelligens eller formidling af følsomme oplysninger i realtid¹⁰⁹. Som bemærket i rapporten om retsstatssituationen 2023 er der blevet nedsat et udvalg, der skal undersøge Pressenævnets fremtidige rolle og mulighederne for at ajourføre den nuværende ramme for mediernes ansvar under hensyntagen til de digitale mediers virkelighed¹¹⁰. Udvalget forventes at fremlægge sine anbefalinger for Folketinget i 2024. Disse anbefalinger vil danne grundlag for efterfølgende drøftelser på politisk plan¹¹¹. Ifølge interessenterne vedrører et af de vigtigste spørgsmål muligheden for at oprette en medieombudsmand, og om denne institution bør udpeges af mediesektoren eller af staten¹¹². Den fremtidige medieombudsmand kan støtte Pressenævnets arbejde, f.eks. ved at indgive klager til Pressenævnet på eget initiativ og ved at

¹⁰⁴ OECD Anti-Bribery Convention Phase 4 Report: Denmark, s. 11.

¹⁰⁵ Ifølge Transparency International gør lande, der ligger højt på korruptionsindekset, ikke nok for at bekæmpe tværnational korruption, som de er kraftigt medvirkende til. De igangværende reformer til bekæmpelse af hvidvask af penge kan muligvis udvides til at omfatte fagfolk såsom revisorer, ejendomsmæglere og advokater, hvis tjenester er stærkt efterspurgt af udenlandske korrupte embedsmænd. Ifølge Transparency International er de vigtigste løsninger tæt tilsyn med overholdelsen af reglerne og sikring af en passende håndhævelse af reglerne om bekæmpelse af bestikkelse. Transparency International, CPI 2023: Trouble at the top, 30.1.2024.

¹⁰⁶ Lov om radio- og fjernsynsvirksomhed, bekendtgørelse om forretningsordenen for Radio- og tv-nævnet og forvaltningsloven.

¹⁰⁷ Lov om radio- og fjernsynsvirksomhed og yderligere regulering i forbindelse med loven. Ifølge Europa-Parlamentets Flash Eurobarometerundersøgelse: News & Media Survey 2023, s. 44, er Danmark blandt de fire medlemsstater, hvor borgerne har størst tillid til offentlige tv- og radiostationer (herunder online).

¹⁰⁸ Danmark indtager en andenplads i det internationale pressefrihedsindeks for 2024 fra Journalister uden Grænser sammenlignet med en tredjeplads i det foregående år.

¹⁰⁹ Dansk Journalistforbund og Danske Medier (2024), Guide – Presseetiske Retningslinjer.

¹¹⁰ Se rapporten om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 14.

¹¹¹ Oplysninger modtaget fra Kulturministeriet i forbindelse med landebesøget i Danmark.

¹¹² Oplysninger modtaget fra Danske Medier i forbindelse med landebesøget i Danmark.

bidrage til god journalistisk praksis gennem meningsdannelse, debatter om medieetik og initiativer¹¹³. Pressenævnet anses for at være tilstrækkeligt finansieret¹¹⁴.

Selv om den nationale tilsynsmyndigheds og public service-mediernes uafhængighed fortsat er sikret, er der opnået enighed om, hvordan enhver mulighed for politisk indblanding i public service-medier kan nedbringes. Siden rapporten om retsstatssituationen 2023 er der ikke rapporteret om lovændringer vedrørende medietilsynsmyndigheden¹¹⁵ – Radio- og tv-nævnet – eller de to danske public service-radio/tv-selskaber, Danmarks Radio (DR) og TV 2 DANMARK A/S, som kunne påvirke deres uafhængighed. Observatoriet for Mediepluralisme (MPM) 2024 mener, at risikoen vedrørende både mediemyndighedens og public service-mediernes uafhængighed er lav¹¹⁶. Som beskrevet i den fornyede medieaftale 2023-2026¹¹⁷, der blev vedtaget i juni 2023, nedsatte Kulturministeriet i august 2023 et udvalg for at undersøge en eventuel ny sammensætning af DR's bestyrelse. Målet var at mindske enhver mulig politisk indblanding og styrke dets faglige kompetence samt dets folkelige forankring¹¹⁸. Udvalget, som bestod af syv medlemmer, hvoraf fem var udvalgt på grundlag af deres erhvervserfaring, herunder arbejde i en bestyrelse eller i medierne¹¹⁹, fremsatte sine henstillinger i april 2024. Efterfølgende blev der indgået en politisk aftale, som bl.a. fastsætter nye kompetencebaserede kriterier, som skal danne grundlag for kulturministerens og parlamentets udnævnelser. De nye kriterier forventes at træde i kraft senest i 2027¹²⁰. Bestyrelsen tæller i øjeblikket 11 medlemmer, hvoraf tre udpeges af Kulturministeriet, seks af Folketinget og to af DR's medarbejdere¹²¹. Siden rapporten om retsstatssituationen 2023 er der ikke rapporteret om lovændringer vedrørende gennemsigtighed med hensyn til medieejerskab eller begrænsninger af medieejerskab og -koncentration. Koncentrationsniveauet blandt ejere af audiovisuelle medier er meget højt, hvilket kombineret med manglen på mediespecifikke regler til forebyggelse eller begrænsning af koncentrationen i mediesektoren har fået MPM 2024 til at vurdere mediepluralismen til at være udsat for en høj risiko¹²².

Der er gjort visse fremskridt med reformen af reglerne om aktindsigt, idet der er nedsat et udvalg, der har til opgave at foreslå ændringer af den relevante lovgivning. Rapporten om retsstatssituationen 2023 indeholdt en henstilling til Danmark om "at videreføre processen med at reformere loven om offentlighed i forvaltningen med henblik på at styrke retten til aktindsigt, navnlig ved at begrænse begrundelserne for afslag på anmodninger om aktindsigt,

¹¹³ Skriftligt bidrag modtaget fra Kulturministeriet i forbindelse med landebesøget i Danmark, s. 13. Oplysninger modtaget fra Dansk Journalistforbund og Pressenævnet i forbindelse med landebesøget i Danmark. Dansk Journalistforbund hilser idéen velkommen, fordi den kan give Pressenævnet større synlighed, men sidstnævnte er mere skeptisk over for merværdien af en ombudsmand. Se også rapporten om retsstatssituationen 2022, landekapitlet om Danmark, s. 12.

¹¹⁴ Oplysninger modtaget fra Pressenævnet i forbindelse med landebesøget i Danmark. Pressenævnet finansieres af bidrag fra public service-udbydere og private medieudbydere.

¹¹⁵ Bidrag fra Radio- og tv-nævnet til rapporten om retsstatssituationen 2024.

¹¹⁶ Observatoriet for mediepluralisme 2024, landerapporten for Danmark, s. 12 og 20.

¹¹⁷ Kulturministeriet (2023), Medieaftale for 2023-2026, s. 8. Medieaftalen er indgået af regeringen og de største politiske partier.

¹¹⁸ Oplysninger modtaget fra Kulturministeriet i forbindelse med landebesøget i Danmark. Se også rapporten om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 14.

¹¹⁹ Kulturministeriet (2023), Kommissorium for udvalg vedr. ny udpegningsmodel for DR's bestyrelse, s. 2-3. Skriftligt bidrag fra den danske regering i forbindelse med landebesøget i Slovenien.

¹²¹ DR (2023), DR's bestyrelse.

¹²² Observatoriet for mediepluralisme 2024, landerapporten for Danmark, s. 17.

under hensyntagen til europæiske standarder om adgang til officielle dokumenter"¹²³. Efter opfordringer fra mediesektoren og en udmelding allerede i 2022¹²⁴ nedsatte Justitsministeriet i februar 2024 et lovforberedende udvalg om ændring af offentlighedsloven. Udvalget består af 17 medlemmer, der vælges blandt regeringseksperter, den akademiske verden og medierepræsentanter¹²⁵. Det vil behandle et af de vigtigste spørgsmål i den nuværende lovgivning, som er udpeget af interessenter¹²⁶ og i de tidligere udgaver af rapporten om retsstatssituationen¹²⁷, nemlig at give bredere adgang til den politiske beslutningsproces¹²⁸. Udvalget forventes også at overveje, om medierepræsentanter bør have fortrinsret til at få behandlet en aktindsigtsanmodning¹²⁹. Folketingets grupper vil blive indkaldt til en status på udvalgets arbejde i andet halvår 2024¹³⁰. I lyset af ovenstående er der gjort visse fremskridt med hensyn til henstillingen i rapporten om retsstatssituationen 2023.

Regeringen har sat fokus på finansiel støtte til lokale og regionale medier, men situationen med hensyn til journalisters sikkerhed er ikke gennemsigtig nok. Da hændelser, der involverer journalister, ofte ikke indberettes, er det vanskeligt at få et klart billede af situationen med hensyn til journalisters sikkerhed¹³¹. Dette har fået Dansk Journalistforbund til at opfordre til at sætte nyt skub i den handlingsplan¹³², der blev vedtaget i 2022, og som havde til formål at gøre det lettere for journalister at rapportere om chikane eller trusler¹³³. Handlingsplanen anses nu for at mangle et bindende element og det nødvendige engagement fra mediesektorens side¹³⁴. Der blev indberettet en hændelse på Europarådets platform til fremme af beskyttelse af journalistik og journalisters sikkerhed om en opfordring til angreb på formanden for Dansk Journalistforbund, herunder afsløring af hendes private adresse på det sociale medie X i september 2023. Politiet har indledt en efterforskning¹³⁵. Projektet Media Freedom Rapid Response nævner yderligere tre hændelser, der involverer trusler og hæværk¹³⁶. På den anden side er der ikke identificeret strategiske

¹²³ Rapport om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 2, 14-15. I rapporten om retsstatssituationen 2023 konkluderede Kommissionen, at der ikke var gjort yderligere fremskridt med henstillingen.

¹²⁴ Se rapporten om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 15.

¹²⁵ Justitsministeriet (2024), Justitsministeren nedsætter udvalg, der skal se på offentlighedsloven.

¹²⁶ Oplysninger modtaget fra Dansk Journalistforbund, Pressenævnet og Nyt Europa i forbindelse med landebesøget i Danmark.

¹²⁷ Rapport om retsstatssituationen 2020, 2021, 2022 og 2023, landekapitlet om Danmark, s. 10 (for 2020), s. 10 (for 2021), s. 13-14 (for 2022), s. 15 (for 2023).

¹²⁸ Justitsministeriet (2024), Aftale om nedsættelse af et lovforberedende udvalg om ændring af offentlighedsloven.

¹²⁹ Justitsministeriet (2024), Justitsministeren nedsætter udvalg, der skal se på offentlighedsloven. Formålet med dette er at behandle spørgsmålet om behandlingstider (skriftligt bidrag fra regeringen i forbindelse med landebesøget i Danmark, s. 15), som Danske Medier også klagede over i forbindelse med landebesøget i Danmark. Anmodninger om aktindsigt skal ifølge loven behandles senest syv arbejdsdage efter modtagelsen i almindelige sager med mulighed for klage efter 14 arbejdsdage, jf. offentlighedslovens § 39.

¹³⁰ Justitsministeriet (2024), Justitsministeren nedsætter udvalg, der skal se på offentlighedsloven.

¹³¹ Oplysninger modtaget fra Dansk Journalistforbund i forbindelse med landebesøget i Danmark.

¹³² Oplysninger modtaget fra Dansk Journalistforbund i forbindelse med landebesøget i Danmark.

¹³³ Se rapporten om retsstatssituationen 2022, landekapitlet om Danmark, s. 14.

¹³⁴ Oplysninger modtaget fra Dansk Journalistforbund i forbindelse med landebesøget i Danmark.

¹³⁵ Se Europarådet, Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists, Alert no. 221/2023. Det eneste andet varsel, der er offentliggjort siden den seneste rapport om retsstatssituationen, vedrører kampagner, der formidler løgne om flere journalister i artikler og annoncer på Meta-plattformene.

¹³⁶ Se Det Europæiske Center for Presse- og Mediefrihed, Mapping Media Freedom, Denmark country profile.

retssager mod offentligt engagement (SLAPP)¹³⁷. Som svar på opfordringer fra medieinteressenter¹³⁸ satte den nye medieaftale 2023-2026 fokus på større mediestøtte til lokale og regionale nyhedsmedier (trykte og digitale) samt til magasiner med publicistisk indhold¹³⁹. Desuden indeholder medieaftalen bestemmelser om nedsættelse af et udvalg, der skal drøfte mediestøttemekanismer, der er neutrale med hensyn til distributionsteknologi. Udvalget forventes at fremlægge sine anbefalinger i første halvdel af 2025¹⁴⁰.

IV. ANDRE INSTITUTIONELLE SPØRGSMÅL VEDRØRENDE DEMOKRATISK KONTROL OG BALANCE

Danmark har et parlamentarisk etkammersystem, hvor både regeringen og folketingsmedlemmerne kan fremsætte lovforslag, selv om det som hovedregel er regeringen, der fremsætter dem. Da der ikke findes en forfatningsdomstol, kan alle domstole foretage en efterfølgende kontrol af forfatningsmæssigheden i konkrete sager¹⁴¹. Folketingets Ombudsmand fører tilsyn med afgørelser truffet af offentlige myndigheder, og Institut for Menneskerettigheder kontrollerer overholdelsen af de grundlæggende rettigheder og er også det nationale ligestillingsorgan.

Opfølgningen på en politisk aftale om at styrke kontrollen med regeringen er i gang. I folketingsåret 2023-2024 har der ikke været foretaget nogen hastebehandling af lovforslag, hvilket bekræfter den faldende tendens efter pandemien¹⁴². Med hensyn til de tidligere bebudede initiativer vedrørende Folketingets kontrol med den udøvende magt er der endnu ikke blevet fulgt op på de foranstaltninger, som regeringen har forpligtet sig til. Som bemærket i rapporten om retsstatssituationen 2023¹⁴³ forpligtede koalitionsregeringen sig til at følge op på aftalen om styrkelse af Folketingets kontrol med regeringen¹⁴⁴. Aftalen

¹³⁷ Oplysninger modtaget fra Dansk Journalistforbund, Pressenævnet og Danske Medier i forbindelse med landebesøget i Danmark. Ifølge Pressenævnet kunne et bidrag hertil være Advokatsamfundets anmodning om ikke at repræsentere sagsøgere i SLAPP-sager.

¹³⁸ Se rapporten om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 15. Interessenterne gentog, at de lokale og regionale mediers økonomiske situation ville være særlig alvorlig: Oplysninger modtaget fra Dansk Journalistforbund og Pressenævnet i forbindelse med landebesøget i Danmark.

¹³⁹ Kulturministeriet (2023), Medieaftale for 2023-2026. Oplysninger modtaget fra Dansk Journalistforbund og Kulturministeriet i forbindelse med landebesøget i Danmark.

¹⁴⁰ Oplysninger modtaget fra Kulturministeriet i forbindelse med landebesøget i Danmark.

¹⁴¹ Dette sker sjældent, og der har kun været ét tilfælde, hvor Højesteret besluttede at undlade at anvende en lov, fordi den var grundlovsstridig: dvs. Tvind-sagen fra 1999, U 1999.841 H.

¹⁴² Situationen pr. 15.3.2024. Folketingsåret begynder den første tirsdag i oktober og slutter dagen før den første tirsdag i oktober det følgende år. Hastebehandling defineres som lovforslag, hvis behandlingstid fra dagen efter forelæggelsen til tredjebehandling i Folketinget er mindre end 30 dage. Oplysninger modtaget fra Justitsministeriet i forbindelse med landebesøget i Danmark og input fra Danmark til rapporten om retsstatssituationen 2024, s. 22. I Danmark opfatter kun 6 % af de adspurgte virksomheder de hyppige ændringer i lovgivningen eller bekymringer om kvaliteten af lovgivningsprocessen som en årsag til den manglende tillid til investeringsbeskyttelse. Figur 56 i EU's resultattavle for retlige anliggender 2024.

¹⁴³ Rapport om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 16-17.

¹⁴⁴ Den tidligere regering bebudede i oktober 2022 en aftale om at styrke Folketingets kontrol med regeringen og fokusere på tilliden til det politiske system. Den nye regering påtog sig denne forpligtelse i sit program. Baggrunden var offentlige debatter om en afgørelse fra Rigsretten vedrørende en tidligere ministers ansvar i december 2021, den anden rapport fra den såkaldte Tibetkommission i marts 2022 og konklusionerne fra undersøgelseskommisionen vedrørende minkafbrændingerne i juni 2022. Regeringen (2022), Ansvar for Danmark, s. 49, Justitsministeriet (2022), Aftale om eftersyn af det politiske system og styrkelse af Folketingets kontrol med regeringen, og Rapport om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 16-17.

indeholdt bestemmelser om nedsættelse af et Demokratiudvalg¹⁴⁵, en forpligtelse for regeringen til at høre Folketinget om beslutninger af ekstraordinær karakter i krisesituationer og en ny dialog med borgerne for at styrke tilliden til det politiske system. Ifølge Justitsministeriet blev der i sommeren 2023 indledt politiske drøftelser om, hvordan der skal følges op på disse initiativer¹⁴⁶. Som udmøntning af et yderligere tilsagn fra koalitionsregeringen om øget kontrol¹⁴⁷ blev der nedsat en undersøgelseskommission, der skulle undersøge beslutningen om hjemsendelse af ledende medarbejdere i Forsvarets Efterretningstjeneste i august 2020. Justitsministeriet nedsatte undersøgelseskommissionen vedrørende beslutningen om hjemsendelse af ledende medarbejdere i Forsvarets Efterretningstjeneste den 1. oktober 2023¹⁴⁸, og dens mandat blev udvidet den 13. juni 2024¹⁴⁹. Parallelt hermed modtog et forslag om at nedsætte en granskningskommission i Folketinget om samme emne den 7. december 2023 ikke tilstrækkelig støtte¹⁵⁰. Med hensyn til forbedring af lovgivningens kvalitet har regeringen efter en offentlig høring opdateret og udvidet sin vejledning om lov kvalitet¹⁵¹, også for at afspejle nogle af forpligtelserne i regeringskoalitionens program, som interessenterne generelt har hilst velkommen¹⁵².

¹⁴⁵ Demokratiudvalget var en af de foranstaltninger, der blev bebudet allerede den 1. juli 2022 på en pressekonference, efter undersøgelseskommissionens konklusioner i minksagen. Demokratiudvalget skal undersøge ansvarsfordelingen mellem ministrene, forholdet mellem ministre og embedsmænd, de særlige rådgiveres rolle og rammerne for regeringens og embedsværkets arbejde. Statsministeriet (2022), Pressemøde fredag den 1. juli 2022, og Justitsministeriet (2022), Kommissorium for udvalget om organiseringen af og rammerne for regeringens og centraladministrations arbejde.

¹⁴⁶ Skriftligt bidrag modtaget fra Justitsministeriet i forbindelse med landebesøget i Danmark.

¹⁴⁷ Regeringen (2022), Ansvar for Danmark, s. 49.

¹⁴⁸ Loven om nedsættelse af undersøgelseskommissionen blev vedtaget af Folketinget den 30. maj 2023, og i oktober 2023 nedsatte justitsministeren udvalget bestående af tre højesteretsdommere. Den efterfølgende udvikling har vedrørt udvidelsen af undersøgelseskommissionens mandat, navnlig accepterede justitsministeren den 1. november 2023 henstillingerne fra Rigsadvokaten om ikke at forfølge straffesager mod to berørte personer. Dette skete, efter at Forsvarets Efterretningstjeneste havde meddelt anklagemyndigheden, at det på baggrund af Højesterets afgørelser af 12. oktober 2023 ikke var berettiget ud fra et sikkerhedsmæssigt synspunkt at fremlægge de klassificerede informationer i retssager. Folketinget (2023), Forslag til lov om ændring af lov om undersøgelse af beslutningen om hjemsendelse af ledende medarbejdere i Forsvarets Efterretningstjeneste.

¹⁴⁹ Regeringens koalitionspartier (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne) og Socialistisk Folkeparti indgik den 6. december 2023 en aftale om at udvide undersøgelseskommissionens mandat med henblik på at undersøge, om der var taget usaglige hensyn i forbindelse med efterretningstjenesternes og anklagemyndighedens iværksættelse og tilrettelæggelse af efterforskningen og retsforfølgningen i to straffesager mod tidligere chef for Forsvarets Efterretningstjeneste, Lars Findsen, og tidligere forsvarsminister Claus Hjort Frederiksen. Det fremgår af aftalen, at behandlingen af sagerne i lyset af den betydelige offentlige debat og spekulation vedrørende behandlingen af sagerne mod to personer og de sager, der ikke forfølges, vil blive undersøgt ved at udvide undersøgelseskommissionens mandat. Ibid. og Folketinget (2024), Forslag til lov om ændring af lov om undersøgelse af beslutningen om hjemsendelse af ledende medarbejdere i Forsvarets Efterretningstjeneste – Lovforslag som vedtaget.

¹⁵⁰ Forslaget om en granskningskommission fik 66 stemmer for og 102 imod. En undersøgelseskommission vil kunne foretage målrettede undersøgelser af nærmere bestemte forhold af alment vigtig betydning. Til sammenligning med undersøgelseskommissioner er deres anvendelsesområde defineret mere snævert, og de forventes at fremlægge deres resultater inden for et år efter deres oprettelse. Desuden oprettes kommissionerne under Folketingets kontrol i stedet for under et ministerium, som det er tilfældet med undersøgelseskommissioner. Rapport om retsstatssituationen 2021, landekapitlet om Danmark, s. 13. Folketinget (2023), Forslag til folketingsbeslutning om iværksættelse af en granskningskommission om FE-sagen.

¹⁵¹ Vejledningen dækker hele arbejdet med et lovgivningsforslag – fra vurdering af, om der bør lovgives, til opfølgning på det vedtagne lovforslag. Vejledningen omfatter således bl.a. udarbejdelsen af bidrag til lovprogrammet, udformningen af forslaget, bedømmelsen af forslaget i forhold til de retlige grænser for

Den 1. januar 2024 havde Danmark tre ledende domme fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, der afventede fuldbyrdelse, hvilket er det samme antal som det foregående år¹⁵³. På det tidspunkt var Danmarks andel af ledende domme fra de seneste ti år, som stadig afventede fuldbyrdelse, faldet til 50 % (i forhold til 60 % i 2023), og den gennemsnitlige tid, hvor dommene havde afventet fuldbyrdelse, var to år (i forhold til et år og seks måneder i 2023)¹⁵⁴. Med hensyn til overholdelse af betalingsfrister var der pr. 31. december 2023 ingen sager, der afventede bekræftelse af betalinger (det samme som i 2022)¹⁵⁵. Den 1. juli 2024 er antallet af ledende domme, der afventer fuldbyrdelse, øget til fire¹⁵⁶.

Institut for Menneskerettigheder har ændret sine interne regler for at styrke bestyrelsens uafhængighed. Institut for Menneskerettigheder, der er akkrediteret med A-status¹⁵⁷, rapporterede, at de statslige myndigheder fortsat i tilstrækkelig grad sikrer dets uafhængighed¹⁵⁸. Den 6. oktober 2023 blev instituttets vedtægter ændret på bestyrelsens initiativ for at styrke uafhængigheden af instituttets ledelsesstruktur ved at fastsætte, at et bestyrelsesmedlem skal træde tilbage, hvis vedkommende vælges ind i Folketinget eller det grønlandske parlament¹⁵⁹. Folketingets Ombudsmand¹⁶⁰ og Institut for Menneskerettigheder anses fortsat for at have tilstrækkelige ressourcer¹⁶¹.

lovgivningsmagten og almindelige retsprincipper, forelæggelsen for andre ministerier, offentlig høring, behandlingen af forslaget i regeringen og i Folketinget, stadfæstelsen af det vedtagne forslag og kundgørelsen af loven samt udarbejdelsen af lovebekendtgørelser. Justitsministeriet (2023), Vejledning om lovkvalitet.

¹⁵² Oplysninger fra mødet med Nyt Europa og Globalt Fokus. Se også svarene fra den offentlige høring fra Institut for Menneskerettigheder, Justitia og Advokatsamfundet: Institut for Menneskerettigheder (2023), Høringssvar over udkast til ny vejledning om lovkvalitet, Justitia (2023), Høringssvar til udkast til ny vejledning om lovkvalitet, Advokatsamfundet (2023), Høring over udkast til vejledning om lovkvalitet.

¹⁵³ Europarådets Ministerkomité fører tilsyn med vedtagelsen af de nødvendige foranstaltninger til fuldbyrdelse af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols domme. Det er komitéens praksis at samle sager mod en stat, der kræver lignende fuldbyrdelsesforanstaltninger, navnlig generelle foranstaltninger, og behandle dem i fællesskab. Den første sag i samlingen udpeges som den ledende sag for så vidt angår tilsynet med de generelle foranstaltninger og gentagne sager inden for samlingen kan afsluttes, når det vurderes, at alle mulige individuelle foranstaltninger, der er nødvendige for at give klageren erstatning, er truffet.

¹⁵⁴ Alle tal er beregnet af det europæiske gennemførelsesnetværk og er baseret på antallet af sager, der betragtes som verserende på den årlige skæringsdato den 1. januar 2024. Se bidrag fra det europæiske gennemførelsesnetværk til rapporten om retsstatssituationen 2024, s. 3.

¹⁵⁵ Europarådet (2024), Supervision of the execution of judgments decisions of the European Court of Human Rights – 17th Annual Report of the Committee of Ministers – 2023, s. 137.

¹⁵⁶ Data ifølge Europarådets onlinedatabase (HUDOC).

¹⁵⁷ Institut for Menneskerettigheder er den uafhængige nationale menneskerettighedsinstitution, der er akkrediteret med A-status af Den Globale Alliance af Nationale Menneskerettighedsinstitutioner (GANHRI). Den seneste fornyede akkreditering fandt sted i oktober 2018. Bidrag fra Institut for Menneskerettigheder via ENNHRI til rapporten om retsstatssituationen 2024, s. 4.

¹⁵⁸ Bidrag fra Institut for Menneskerettigheder via ENNHRI til rapporten om retsstatssituationen 2024, s. 5.

¹⁵⁹ Bidrag fra Institut for Menneskerettigheder via ENNHRI til rapporten om retsstatssituationen 2024, s. 5.

¹⁶⁰ Ifølge Ombudsmandens oplysninger for 2023 behandlede institutionen i alt 6 064 sager, hvoraf ca. 13,6 % førte til en undersøgelse (824 sager, heraf 199 fulde undersøgelser og 625 afkortede undersøgelser). Ud af de 199 fulde undersøgelser har 92 ført til kritik eller henstillinger. I 2023 modtog Folketingets Ombudsmand 6 167 sager, hvilket er det højeste antal sager, der nogensinde er modtaget. Dette havde ingen indvirkning på behandlingstiden. Folketingets Ombudsmand (2024), Beretning 2023, s. 5 og 72.

¹⁶¹ I betragtning af det stigende antal klager var Folketingets Ombudsmands budget blevet forhøjet. Oplysninger modtaget fra Folketingets Ombudsmand og Det Danske Institut for Menneskerettigheder i forbindelse med landebesøget.

Civilsamfundets råderum i Danmark er fortsat åbent, selv om visse dele af civilsamfundet har vanskeligt ved at sikre stabil finansiering. Civilsamfundets råderum i Danmark betragtes fortsat som åbent¹⁶², og civilsamfundsorganisationer kan udøve deres aktiviteter inden for en sikker og stabil ramme for deres drift¹⁶³. Generelt anses civilsamfundsorganisationernes operationelle råderum for at være sikkert¹⁶⁴, selv om organisationer, der beskæftiger sig med LGBTIQ-emner, oftere oplever fysisk, verbal eller online chikane, og organisationer, der repræsenterer etniske eller religiøse mindretal, kan opleve negativ omtale og smædekampagner¹⁶⁵. Med hensyn til finansiel støtte til civilsamfundsorganisationer gjorde 11 organisationer i marts 2024 opmærksom på, at deres fortsatte drift var i fare, efter at have erfaret, at deres finansiering kan blive genstand for nedskæringer med tilbagevirkende kraft på ca. 3,5 mio. EUR (26 mio. DKK)¹⁶⁶. Selv om den overordnede ramme for høring af interessenter generelt anses for at være stærk, gav visse interessenter¹⁶⁷ udtryk for bekymring over opfattelsen af, at lovgivning hastes igennem, og at høringsperioder af og til er for korte¹⁶⁸. I rapporten om retsstatssituationen 2023 blev det bemærket, at nogle civilsamfundsorganisationer havde oplevet administrative hindringer for adgang til finansielle tjenesteydelser, navnlig i forbindelse med åbning af bankkonti¹⁶⁹. For at løse dette problem blev der foreslået lovgivning for at sikre lettere adgang til at åbne en bankkonto for foreninger og fastsætte, at udbydere af finansielle tjenesteydelser kun kan nægte at åbne konti i meget specifikke tilfælde, såsom hvis der er mistanke om hvidvaskning af penge¹⁷⁰.

¹⁶² CIVICUS' rating, som er en skala med fem kategorier: åben, indsnævret, obstrueret, undertrykt og lukket.

¹⁶³ Oplysninger modtaget fra Institut for Menneskerettigheder, Nyt Europa og Globalt Fokus, skriftligt bidrag modtaget fra Dansk Ungdoms Fællesråd og Det Europæiske Borgerforum (2024), Civic Space Report 2024 – Denmark (Nyt Europa), s. 142-143.

¹⁶⁴ Oplysninger modtaget fra Institut for Menneskerettigheder, Nyt Europa, Globalt Fokus og Dansk Ungdoms Fællesråd i forbindelse med landebesøget.

¹⁶⁵ Bidrag til offentlig høring fra Nyt Europa og Globalt Fokus.

¹⁶⁶ De berørte organisationer påpegede, at nedskæringerne, hvis de blev gennemført, ville få store konsekvenser, såsom indstilling af indsatsen for at hjælpe indvandrere, flygtninge i beskæftigelse, etniske minoritetsbørn og unge samt LGBT+-personer med minoritetsbaggrund. Det kan også påvirke indsatsen for at hjælpe fædre med minoritetsbaggrund, kvinder, mænd og børn, der er udsat for vold og negativ social kontrol, samt støtten til personer, der har forladt sekterske og radikaliserede miljøer. Via Ritzau (2024) Pressemeldelse fra 11 civilsamfundsorganisationer, Civilsamfundsorganisationer risikerer at miste millioner af kroner til integrationsindsatser. Nyt Europa og Globalt Fokus henviste også til eksempler på nedskæringer i den offentlige støtte til civilsamfundsorganisationer, der arbejder for grundlæggende rettigheder og bekæmpelse af forskelsbehandling samt nedskæringer i støtten til en LGBTIQ-organisation i finansloven for 2023. Bidrag til offentlig høring fra Nyt Europa og Globalt Fokus.

¹⁶⁷ Hvor ofte interessenterne oplever korte høringsperioder kan også variere afhængigt af, hvilket område de beskæftiger sig med. Oplysninger modtaget fra Nyt Europa, Globalt Fokus og Dansk Industri i forbindelse med landebesøget.

¹⁶⁸ Mellem den 3. oktober 2023 (begyndelsen af indeværende folketingsår) og frem til den 5. marts 2024 har 122 ud af de 127 forslag, der er forelagt Folketinget, været i offentlig høring. De offentlige høringer om 14 af de 122 lovforslag var kortere end fire uger. Regeringen har i sit program generelt forpligtet sig til en høringsperiode på fire uger. Den gennemsnitlige offentlige høringstid for disse 14 forslag var 16,5 dag. Skriftligt bidrag modtaget fra Justitsministeriet i forbindelse med landebesøget i Danmark.

¹⁶⁹ Rapport om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark, s. 18.

¹⁷⁰ Bidrag til offentlig høring fra Nyt Europa og Globalt Fokus. Det Europæiske Borgerforum (2024), Civic Space Report 2024 – Denmark (Nyt Europa), s. 138.

Bilag I: Liste over kilder i alfabetisk rækkefølge*

*Listen over indkomne bidrag i forbindelse med høringen om rapporten om retsstatssituationen 2024 kan findes på https://commission.europa.eu/publications/2023-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation_en.

Advokatsamfundet (2024), Høring over udkast til lov om ændring af retsplejeloven, straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf mv., færdselsloven og flere andre love (Gennemførelse af flerårsaftale for domstolene 2024-27 m.v.), <https://www.advokatsamfundet.dk/om-advokatsamfundet/advokatrader/horingssvar-liste/2024/2023-3972-strafferets-og-procesretsudvalget/>.

Advokatsamfundet (2024), Danmark har næsten europarekord i at varetægtsfængsle – og ingen ved hvorfor, <https://www.advokatsamfundet.dk/nyheder-medier/nyheder/2024/danmark-har-naesten-europarekord-i-at-varetaegtsfaengsle-og-ingen-ved-hvorfor/>.

Advokatsamfundet (2023), Høring over udkast til vejledning om lovkvalitet <https://www.advokatsamfundet.dk/om-advokatsamfundet/advokatrader/horingssvar-liste/2023/2023-2466-grundrettighedsudvalget/>.

Advokatsamfundet (2024), Vores svageste borgere syltes i den nødlidende retshjælp, <https://jyllands-posten.dk/debat/kronik/ECE16912873/vores-svageste-borgere-syltes-i-den-noedlidende-retshjaelp/>.

Centret for Mediepluralisme og Mediefrihed (2024), Media pluralism monitor 2024 – Country report for Denmark.

Europarådet, Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists – Denmark, <https://fom.coe.int/en/pays/detail/11709504>.

Den danske regering (2022), Ansvar for Danmark, <https://www.stm.dk/media/11768/regeringsgrundlag-2022.pdf>.

Den danske regering (2024), Input fra Danmark til rapporten om retsstatssituationen 2024.

Den danske regering (2024), Skriftligt bidrag modtaget i forbindelse med landebesøget i Danmark.

Institut for Menneskerettigheder (2023), Høringssvar over udkast til ny vejledning om lovkvalitet, <https://menneskeret.dk/files/media/document/Horing%20over%20udkast%20til%20ny%20vejledning%20om%20lovkvalitet.pdf>.

Redegørelse fra ministeren, <https://www.ft.dk/samling/2022/beslutningsforslag/B28/BEH1-36/forhandling.htm>.

Folketinget (2023), Forslag til folketingsbeslutning om iværksættelse af en granskningskommission om FE-sagen, <https://www.ft.dk/samling/20231/beslutningsforslag/B87/BEH2-31/forhandling.htm#tE938EC74786F4740AEF33CB26067233Btab1>.

Folketinget (2023), Forslag til lov om ændring af lov om undersøgelse af beslutningen om hjemsendelse af ledende medarbejdere i Forsvarets Efterretningstjeneste, https://www.ft.dk/ripdf/samling/20231/lovforslag/1133/20231_1133_som_fremsat.pdf.

Folketinget (2024), Forslag til lov om ændring af lov om undersøgelse af beslutningen om hjemsendelse af ledende medarbejdere i Forsvarets Efterretningstjeneste – Lovforslag som vedtaget, https://www.ft.dk/samling/20231/lovforslag/L133/som_vedtaget.htm.

Dansk Journalistforbund og Danske Medier (2024), Guide – Presseetiske Retningslinjer, <https://presseetiskeretningslinjer.dk/>.

DR (2023), DR's bestyrelse, <https://www.dr.dk/om-dr/organisationen/drs-bestyrelse>.

Det Europæiske Center for Presse- og Mediefrihed, Mapping Media Freedom, Denmark country profile, <https://www.mappingmediafreedom.org/>.

Europa-Kommissionen (2020), Rapport om retsstatssituationen 2020, landekapitlet om Danmark.

Europa-Kommissionen (2021), Rapport om retsstatssituationen 2021, landekapitlet om Danmark.

Europa-Kommissionen (2022), Rapport om retsstatssituationen 2022, landekapitlet om Danmark.

Europa-Kommissionen (2023), Rapport om retsstatssituationen 2023, landekapitlet om Danmark.

Europa-Kommissionen (2022), EU's resultattavle for retlige anliggender for 2022.

Europa-Kommissionen (2023), EU's resultattavle for retlige anliggender for 2023.

Europa-Kommissionen (2024), EU's resultattavle for retlige anliggender for 2024.

Europa-Parlamentet (2023), Flash Eurobarometer – News & Media Survey 2023, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3153>.

Greco (2021), Fifth evaluation round, Compliance report on Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies.

Greco (2022), Third Evaluation Round, Addendum to the Second Compliance Report on Denmark.

Greco (2023), Fourth Evaluation Round on Denmark, Third Interim Compliance Report.

Kontoret for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder (2022), ODIHR Election Expert Team Final Report.

OECD (2023), Working Group on Bribery, Phase 4 evaluation of Denmark.

OECD (2024) Anti-Corruption and Integrity Outlook 2024 – Country Notes – Denmark, <https://www.oecd.org/publication/anti-corruption-and-integrity-outlook/2024/country-notes/denmark-84a628ae/#chapter-d1e22>.

Politiken (2023), [Departementschef skifter til det private erhvervsliv – politiken.dk](https://politiken.dk/Departementschef-skifter-til-det-private-erhvervsliv-politiken.dk).

Politiken (2023), Tidligere tophofficerers arbejde vækker bekymring: "Forsvaret kan lige nu risikere at blive udsat for den perfekte storm", <https://politiken.dk/indland/art9372358/»Forsvaret-kan-lige-nu-risikere-at-blive-udsat-for-den-perfekte-storm«>.

Politiken (2023), 12 topembedsmænd tager den gyldne svingdør mellem staten og Novo Nordisk – "bekymrende", mener ekspert, <https://frihedsbrevet.dk/12-topembedsmaend-tager-den-gyldne-svingdoer-mellem-staten-og-novo-nordisk-bekymrende-mener-eksper/>.

Politiken (2023), Transparency-formand: En exitstrategi for folkevalgte bør blokere vejen fra politik til lobbyisme, <https://politiken.dk/debat/art9310495/Transparency-formand-En-exitstrategi-for-folkevalgte-bør-blokere-vejen-fra-politik-til-lobbyisme>.

Radio- og tv-nævnet (2024), Bidrag fra Radio- og tv-nævnet til rapporten om retsstatssituationen 2024.

Justitia (2023), Høringssvar til udkast til ny vejledning om lov kvalitet, <https://justitia-int.org/hoeringssvar-til-udkast-til-ny-vejledning-om-lovkvalitet/>.

Lov nr. 1436 af 29. juni 2021 om beskyttelse af whistleblowere.

Forslag 2023/1 LSF 135 til lov om ændring af lov om tjenestemænd, <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/202312L00135>.

Kulturministeriet (2023), Mediaaftale for 2023-2026, <https://kum.dk/kulturomraader/medier/mediaaftaler>.

Kulturministeriet (2023), Kommissorium for udvalg vedr. ny udpegningsmodel for DR's bestyrelse, <https://kum.dk/aktuelt/nyheder/udvalg-om-drs-bestyrelse-er-nedsat>.

Justitsministeriet (2024), Aftale om nedsættelse af et lovforberedende udvalg om ændring af offentlighedsloven, <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2024/01/Aftale-om-nedsaettelse-af-et-lovforberedende-udvalg-om-aendring-af-offentlighedsloven.pdf>.

Justitsministeriet (2024), Justitsministeren nedsætter udvalg, der skal se på offentlighedsloven, <https://www.justitsministeriet.dk/pressemeddelelse/justitsministeren-nedsaetter-udvalg-der-skal-se-paa-offentlighedsloven/>.

Justitsministeriet (2023), Aftale om domstolenes økonomi 2024-2027, <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2024/01/aftaletekst-om-ny-fleraarsaftale-for-domstolene-2024-2027.pdf>.

Justitsministeriet (2023), Katalog med anbefalinger til nedbringelse af sagsbehandlingstiden i civile sager ved domstolene, <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2023/04/Retsplejeraadets-katalog-med-anbefalinger-til-nedbringelse-af-sagsbehandlingstiden-i-civile-sager-ved-domstolene-2.pdf>.

Justitsministeriet (2023), Rapport fra udvalget for forberedelse af ny flerårsaftale for domstolene, <https://www.ft.dk/samling/2022/almindel/reu/bilag/222/2728590.pdf>.

Justitsministeriet (2023), Ny aftale: Alle Folketingets partier vil vende udviklingen ved domstolene, <https://www.justitsministeriet.dk/pressemeddelelse/ny-aftale-alle-folketingets-partier-vil-vende-udviklingen-ved-domstolene/>.

Justitsministeriet (2023) Forenklinger af retsplejen, <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2023/11/Bilag-1-Forenklinger-af-retsplejen.pdf>.

Domstolsstyrelsen (2024), Høj aktivitet ved retterne i 2023, <https://domstol.dk/aktuelt/2024/3/hoej-aktivitet-ved-retterne-i-2023/>.

Domstolsstyrelsen (2024), Årsberetning 2023, <https://domstol.dk/media/sftbovgb/aarsberetning-2023.pdf>.

Domstolsstyrelsen (2024), Opdateret releaseplan for Straffe- og skifteprogrammet, <https://domstol.dk/aktuelt/2024/1/opdateret-releaseplan-for-straffe-og-skifteprogrammet/>.

Folketingets Ombudsmand (2024), Årsberetning 2023, https://www.ombudsmanden.dk/Media/638482443974399969/FO_Beretning%202023%209.4.23.pdf.

Journalister uden Grænser (2023), 2023 World Press Freedom Index

Via Ritzau (2024) Pressemeddelelse fra 11 civilsamfundsorganisationer, Civilsamfundsorganisationer risikerer at miste millioner af kroner til integrationsindsatser, <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/13793946/civilsamfundsorganisationer-risikerer-at-miste-millioner-af-kroner-til-integrationsindsatser?publisherId=13561700&lang=da>.

Transparency International (2024), Corruption Perceptions Index 2023.

Transparency International (2004), CPI 2023: Trouble at the top, [CPI 2023: Trouble at the top – News – Transparency.org](https://www.transparency.org/en/cpi/2023).

Transparency International Denmark (2024), Whistleblowing in the wind, <https://transparency.dk/wp-content/uploads/2023/06/Whistleblower-Rapport-2023-V1.0.pdf>.

Transparency International Denmark (2023), Brev fra Folketingets formand til Transparency International Denmark. Transparency International Danmark, <https://transparency.dk/wp-content/uploads/2023/03/Svarbrev-fra-Folketingets-formand-til-Transparency-International-Danmark-1.-marts-2023.pdf>.

Bilag II Landebesøg i Danmark

Kommissionens tjenestegrene afholdt i marts 2024 virtuelle møder med:

- Advokatsamfundet
- Danske Medier
- Dansk Journalistforbund
- Pressenævnet
- Institut for Menneskerettigheder
- Globalt Fokus
- Den Danske Dommerforening
- Justitia
- Erhvervsministeriet
- Kulturministeriet
- Justitsministeriet
- Rigsrevisionen
- Administrationen for de nationale domstole
- Nyt Europa
- Folketingets Ombudsmand
- Anklagemyndigheden, herunder National enhed for Særlig Kriminalitet og Statsadvokaten for Særlig Kriminalitet
- Sekretariatet for Folketingets Udvalg for Forretningsordenen
- Højesteret
- Transparency International Denmark.
- Dansk Industri

* Kommissionen mødtes også med følgende organisationer på en række horisontale møder:

- Amnesty International EU
- Centre for Democracy and Technology Europe
- Centre for European Volunteering
- Civil Liberties Union for Europe
- Civil Rights Defenders
- Civil Society Europe
- Det Europæiske Forum for Kunst og Kulturarv
- Democracy Reporting International
- European Centre for Non-Profit Law
- Det Europæiske Borgerforum
- European Federation of Journalists
- European Partnership for Democracy
- Det Europæiske Ungdomsforum
- Front Line Defenders
- Den Internationale Helsingforsføderation for Menneskerettigheder
- Det Internationale Familieplanlægningsforbund
- Det Internationale Presseinstitut
- Irish Council for Civil Liberties

- JEF Europe
- Open Society Foundations
- Philanthropy Europe Association
- PICUM
- Journalister uden Grænser
- SOLIDAR
- Transparency International EU